

Narodnogospodarski Vestnik.

Glasi slovenskega trgovskega društva „Merkur“.

I. letnik.

V Ljubljani, dne 10. septembra 1901.

Št. 6.

Načrt o premembi obrtnega reda.

Naše obrtno pravo temelji, kakor znano, na obrtnem redu iz leta 1859., ki pa je po novejših zakonih že bistveno izpremenjen. Zakonodajstvo je obrtni red v zadnjih desetletjih premenilo in popolnilo, da tako ustreže novim potrebam razvijajočega se malega obrta in ga prilagodi neodbitnim socialnopolitičnim zahtevam. Spominjamo na obrtno novelo iz leta 1883., ki je dala poglavju I., II., III., IV. in VII. docela novo lice in uvedla takozvane rokodelske obrte, na zakon z dne 15. marca 1885. l., drž. zak. št. 22, ki je noveliral VI. poglavje obrtnega reda o obrtnem pomočnem osebju; spominjamo na zakon z dne 16. januarja 1895. l., drž. zak. št. 21, o uredbi obrtnega počitka ob nedeljah in praznikih ter na zakon z dne 23. februarja 1897. l., drž. zak. št. 63, ki ureja razmerje vajencev in izpopolnjuje vprašanje o obrtnih zadrugah. Od prvotnega obrtnega reda so ostala le V., VIII. in IX. poglavje neizpremenjena. V prihodnjem državnozbornem zasedanju pa namerja trgovinsko ministrstvo predložiti poslanski zbornici nov načrt o zopetni premembi, oziroma popolnitvi obrtnega reda ter je v to svrhu že razposlalo zadevni načrt trgovskim in obrtniškim zbornicam, da izrečejo svoje mnenje o nameravanem noveliranju.

Navesti hočemo najvažnejše točke načrta. Naj pripomnimo, da se načrt naslanja v formalnem oziru tesno na obstoječi obrtni red, tako da ostane enoliko število paragrafov. Dodatne določbe so pridejane dotičnim odstavkom. Kjer pa so norme načrta docela nove ter jih ni kazalo kratkomalo priklopiti starim paragrafom, je ostala prejšnja številka paragrafa, vendar ima nova določba potrebno samostojnost, ker so pridejane § črke, n. pr. § 115., § 115. a, § 115. b.

Po § 12. o. r. je glede prijave svobodnih obrtov pri obrtni oblasti dovoljeno, da oglasijo stranke nameravano izvrševanje dveh ali več svobodnih obrtov obrtni oblasti v eni prijavi, načrt pa prepoveduje kumulativne prijave. O rokodelskih obrtih ima načrt obširne določbe; poleg doslej navadnih sposobnostnih dokazil, učnega in delavskega izpričevala navaja še učna pisma, ki jih izdaje zadruga po prebiti izkušnji pred stalno komisijo. Pri absolventih takih strokovnih šol za rokodelske obrte, ki svoje gojence tudi praktično uporabljajo, zadošča enoletna pomočniška praksa, da smejo začeti samostojno izvrševati rokodelski obrt. Ako je kdo za časa svojega službovanja pri vojaki opravljal izključno obrtna dela, katera je smatrati za predmet rokodelskega obrta, všteti mu je čas take uporabe v pomočniška

leta. Izkazati pa se mora s posebnim certifikatom, ki ga izda pristojno oblastvo. Če je kdo v državnih podjetjih, v podjetjih avtonomnih uprav ter železniških in parobrodskih podjetjih opravljal dela, ki so predmet rokodelskega obrta, mu je to šteti tako, kakor bi bil ta čas delal kot učenec, oziroma pomočnik v dotičnem obrtu. Da se olajša združitev rokodelskih in takih koncesijoniranih obrtov, za katere se je izkazati s posebno sposobnostjo, sme politično deželno oblastvo izpregledati dokaz posebne sposobnosti. Ako stranka opusti obrt, pa ga zopet prijavi, ji ni treba izkazati se vnovič z dokazom sposobnosti. Ženska, ki oglasi obrt za narejanje oblek, mora donesti dokaz o pravilni dovršitvi učnega razmerja. Izpričevalo o uspešnem obiskovanju določenih strokovnih šol nadomesti tako dokazilo. Ako javna trgovska ali komanditna družba oglasi rokodelski obrt, se mora vsaj eden družabnik, ki je upravičen zastopati družbo, izkazati s sposobnostnim izpričevalom.

Kadar obrtno oblastvo ni preverjeno o vrednosti in zadostnosti sposobnostnega dokaza, pridejanega oglasilu rokodelskega obrta, zasliši pristojno zadrugo, ki pa se mora izjaviti v 14 dneh, sicer odloči obrtno oblastvo po svoji volji.

Načrt pomnožuje število koncesijoniranih obrtov za enega in uvršča posredovalnice za službe in mesta med dopuščane (koncesijonirane) obrte. Koncesije podeljuje politična deželna oblast, ki mora pri oddaji vpoštovati krajevne potrebe ter varstvene, zdravstvene in npravstvene ozire. Koncesija se lahko dovoli proti preklicu ter se sme izdati za splošno posredovanje služb, ali pa se posredovanje utesni na posebne vrste služb. Prosilci za dopustilo tega obrta morajo dokazati zadostno splošno izobrazbo in pa zanesljivost. Za izvrševanje še kakega drugega obrta poleg posredovalnice je treba posebnega dovoljenja deželne vlade. Ako imetnik koncesije za posredovanje služb nima pravice za prenočevanje tujcev, ne sme v svojih prostorih prenočevati tujih ženskih oseb niti ne mimogrede, n. pr. le za eno noč. Posredovalnice v zakup dajati, ni dopuščeno; izvrševanje po namestniku dovoljuje deželna vlada le iz tehtnih razlogov. Kdor zaprosi koncesije za posredovanje služb in mest, pridejati mora prošnji poseben poslovni red, da ga odobri politična oblast. Poslovni red določa posredovalne pristojbine in pa natančne pogoje pri posredovanju. Za vsako nameravano premembo poslovnega reda, ki mora biti nabit v obrtnih prostorih, je treba dovoljenja politične oblasti. Glede ureditve posredovanja pri iskanju dojilj pravi načrt, da izide posebna naredba, ker je pri tej stroki posredovanja potrebno posebno nadziranje.

Glede oseb, ki že sedaj posredujejo pri iskanju in oddaji služb in mest, določa načrt, da morajo tud

one v teku dveh mesecev, ko stopi novi zakon v veljavo, prositi koncesije; od takih prosilcev pa ni zahtevati dokaza o zadostni splošni izobrazbi. Kdor zamudi označeni rok, izgubi pravico, nadalje izvrševati svoj posredovalni obrt.

Dolgo že tožijo rokodelski obrtniki, zlasti krojači in črevljarji, kako močno jim škodijo oni trgovci, ki narejeno blago ne le prodajajo, ampak sprejemajo tudi naročila in delajo po meri. Tako konkurenco utesnjuje načrt z naslednjimi določbami. Imetnik trgovskega obrta v ožjem zmislu je upravičen, obrtne izdelke, ki pripadajo rokodelskemu obrtu, narejati, popravljati in predelovati le takrat, kadar je zgledil rokodelski obrt po § 14. o. r., to se pravi, če je zadostil postavnim določbam o rokodelskih obrtih. Pač pa sme tak trgovec sprejemati naročila na obrtne izdelke, katere je upravičen prodajati, in sme jemati za nje mero, če izroča taka naročila upravičenim samostojnim obrtnikom v izvršitev; tudi sme le-tem dajati surovine in druge potrebščine za napravo naročenih predmetov. Prav isto velja o popravilih. Kar pa zadeva obleko in črevljarje izdelke, trgovcem ne pristojne navedene pravice. V ureditev konfekcijskega obrta napoveduje načrt poseben zakon.

Za dimnikarski obrt in za obrt za trebljenje kanalov je dež. politični oblasti ustanovljati maksimalne tarife, kadar se tem obrtnikom odmeri delokrog po okrajih ali občinah.

Za prehajanje obrtov navaja načrt nekaj prememb. Vdova po obrtniku lahko nadalje izvršuje rokodelski ali koncesionirani obrt, za tako nadaljevanje je treba le oglasila pri obrtni oblasti. Kadar ni vdove ali če noče nadaljevati možnega obrta, smejo nedoletni dediči ali legatarji proti oglasilu nadaljevati koncesionirani ali rokodelski obrt do svoje polnoletnosti. Ako obrtnik poleg vdove, ki je voljna nadaljevati obrt, ostavi še nedoletne dediče ali legatarje, gre vdovi in dedičem pravica, skupno nadaljevati obrt, če ni obrtnik drugače odredil. Za nadaljevanje obrta na račun mase je treba oglasila pri obrtni oblasti.

Načrt postruje doslej veljavne določbe o učencih. Pred vsem velewa, da je učno pogodbo v vsakem primeru pismeno skleniti, tudi tedaj, kadar je vstopajoč učenec že polnoleten. Ako učenec v nadaljevalnih obrtnih šolah po lastni krivdi ni dosegel primerne uspeha, sme obrtna oblast na podlagi naznanila šolskega oblastva po statutih ali po pogodbi določeno učno dobo za največ pol leta podaljšati. Kadar je učencu po zadevnih predpisih napraviti izkušnjo za učence, se podaljša učna doba, dokler ne prebije izkušnje z uspehom. Pri rokodelskih obrtih teži zakon na to, da se rokodelski učenci po preteku učne dobe podvržejo posebni izkušnji, katero je delati pred posebno, iz treh članov obstoječo komisijo. Predsednika komisiji imenuje politična deželna oblast, enega člana načelnštvo zadruga, drugega pomočniški odbor. Funkcijska doba traje tri leta. Postopna določila za te izpite izda deželna vlada v sporazumu s trgovsko zbornico. Učenec, ki se hoče podvreči izkušnji, mora pri izpraševalni komisiji vložiti prošnjo in ji priložiti učni list, ki ga izpolni mojster, ter izpričevalo o obisku obrtnih šol. Po srečnem izpitu dobi učenec učno pismo,

in sicer brezplačno. Izdelke, katere je učenec izdelal za izpit, je javno razstaviti. Načrt pooblašča predsednika izpraševalne komisije, da sme sistirati sklep komisije. V takem primeru mora poročati trgovski zbornici, da izreče svoje mnenje o poročilu in je dostavi vladi, ki končno odloči.

Načrt obsega obširne popolnilne določbe o obrtnih zadrugah ter meri pri tem na to, da bo obrtne zadruga, ki sedaj pretežno slone na takozvanem teritorialnem principu, laže preustrojiti v strokovne zadruga; takšna preosnova bi zadela po sedanjih določbah o zadrugah na znatne težkoče. Pravila že obstoječih zadrug bo politični deželni oblasti po načrtovih določbah uradoma enotno preurediti, ne da bi čakala sklepa zadrug.

Kot namen zadrug označuje načrt: ustanovitev bolniških in podpornih blagajnic, oziroma podpornih zalog (fondov) za člane in pripadnike (pomočnike); pospeševanje gospodarskih interesov z uvedbo skupnega obrata s stroji, z napravo zalog za surovine in združnih prodajalnic, posojilnic i. t. d.; pospeševanje izobrazbe z ustanavljanjem in podpiranjem obrtnih učilišč, s prirejanjem strokovnih tečajev za člane in pripadnike in razstav za izdelke, ki so jih napravili učenci. Zadruga so v okviru zakonitih določb upravičene, v področju obrtov svojega okoliša obstoječim razmeram in navadam primerno sklepati, kdaj se prični in končaj dnevno delo, določati odmor, kdaj je izplačevati pomočnikemu osebju zaslužek, urejati odpoved; pri tem mora zadruga zaslišati tudi pomočniški zbor. Take sklepe je v odobritev predložiti deželni vladi, ki mora vprašati trgovsko in obrtniško zbornico za nje mnenje. Čim so sklepi odobreni, postanejo del statutov in veljajo v razmerju med delodajalci in delojemalci za pravnoobvezne, dokler se ne dokaže, da se je sklenila drugačna pogodba.

Imetniki fabriških podjetij niso zavezani pristopiti zadrugam, pač pa jim je svobodno, pristopiti dotičnim zadrugam, če so zadruga zadovoljne s pristopom. Če imajo taki podjetniki lastna prodaji odmenjena skladišča, smejo pristopiti tudi zadrugi trgovskih obrtov dotičnega kraja. V obeh primerih dobe poslej enake pravice in dolžnosti, kakršne imajo drugi združni člani; njih pomočno osebje je šteti istotako med združnike. — Izstop podjetnikov iz zadruga, kateri so bili pristopili, je dovoljen le ob obojestranskem sporazumljenju, vendar ima politična deželna oblast pravico, da na prošnjo zadruga ali podjetnika nadomesti sporazumljenje s svojo odločitvijo.

Kadar nastane dvom, ali je posamezen obrt prideliti že obstoječi zadrugi ali ne, odloči deželna vlada, ki pa mora vprašati trgovsko in obrtniško zbornico ter prizadete zadruga za njih mnenje. Zadrugam, ki združujejo le obrtnike ene stroke ali obrtnike sorodnih strok, ni prideliti obrtov, ki jim niso sorodni.

Zadruga enega političnega okraja ter tudi zadruga obširnejših upravnih okolišev se smejo družiti v zveze. V to je potreben sklep poedinih zadrug. Namen zvez je, pripadajoče zadruga podpirati v izpolnjevanju postavno očitanih dolžnosti, nadzirati poslovanje v zvezo združenih zadrug ter oddajati strokovnjaško mnenje o obrtnih zadevah oblastvom ter trgovskim in obrtniškim zbornicam, zlasti pa jim je pospeševati humanitarne,

gospodarske ter izobraževalne interese pripadajočih zadrug. Načrt obširno obravnava zadrugne zveze, določa delokrog zveznega zbora, zveznega odbora in zveznega načelnika. Podrobne določbe so prepuščene statutom zveze. Če je zadrugna zveza po statutih omejena na en politični okraj in združuje vsaj tri zadrugne svojega okraja, so odborniki zveze »pridani svet« (Beirath) obrtne oblasti; kompetenco takih svetov določi posebna naredba. Statute zadrugnih zvez odobruje deželna vlada, če pa sega zveza čez eno kronovino, trgovsko ministrstvo. Odobritev statutom se lahko zabrani, ako z ozirom na obstoječe razmere ni misliti, da zveza doseže svoj namen. Obrtna oblast lahko določi posebnega komisarja, da nadzira zvezno poslovanje. Kadar se skliče občni zbor, ga je osem dni prej naznaniti obrtni oblasti; naznanilo je pridejati dnevni red. Politična oblast sme občni zbor prepovedati, če so postavljeni na dnevni red predmeti, ki so izven zveznega delokroga. Kadar je zadrugna zveza zakrivila nepostavnosti v večkratnih primerih, naj ima politična deželna oblast pravico, razpustiti zvezo. V takem primeru mora razglas, ki razpušča zvezo, hkratu določiti, kako je porabiti zvezno premoženje.

Že po sedanjem obrtnem zakonu so zadrugne zavezane posredovati pri oddaji dela (§ 116. o. r.), načrt pa navaja obširnejše določbe za posredovanje dela. Posredovanje dela odkazuje načrt zadrugam, ki morajo v ta namen v posebnem statutu uravnati poslovanje in pa določiti osebe, katerim bodi poverjeno posredovanje. O statutu sklepa občni zbor zadrugne, čim se je čulo mnenje pomočniškega zbora; odobritev statuta pristoji deželni vladi. Kadar pripada zadrugi vsaj 500 pomočnikov, mora vodstvo in nadzorstvo posredovanje odmeniti posebnemu odboru; polovico odbornikov izvoli zadruga na svojem občnem zboru, polovico pa pomočniški zbor. Odbor si izbere izmed sebe načelnika. Tudi zadrugna zveza lahko posreduje za delo; v takem primeru so zadrugne, ki pripadajo taki zvezi, odvezane posredovalne dolžnosti, istotako tudi tedaj, če je zadruga prepustila posredovanje dela obstoječemu javnemu zavodu za posredovanje služb.

V dodatnem paragrafu 116. a navaja načrt taksativno one primere, v katerih gre zadrugam pravica rekurza proti naredbam in ukazom obrtnih oblasti. Primeri so sledeči: kadar obrtna oblast pri izdaji obrtnega lista za rokodelski obrt ali koncesije za koncesijoniran obrt ni postopala v zmislu pravočasnega poročila zadrugne; o izpregledu dokaza sposobnosti v nastop sorodnega rokodelskega obrta; če se je prosilcu izpregledalo učno pismo ali učni list; pri razsoji o vprašanju, ali je kako obrtno podjetje smatrati po njegovem obratu za tovarniški ali za trgovski obrt v ožjem zmislu; kadar se je razsodilo na predlog zadrugne o obsegu obrtnih pravic, ali pa se predlogu zadrugne, da se odloči o obsegu obrtnih pravic, ni ugodilo; ob določanju maksimalnih tarifov in v vseh notrajnih zadevah zadrugne. V navedenih primerih mora obrtna oblast obvestiti zadrugo o svoji odločbi. Zadruga mora vložiti rekurz v 14 dneh, in je rok računati od dneva, ki sledi dnevni vročitvi. Rekurze sme vlagati zadrugni odbor, ako ni po statutih pravica rekurza pridržana občnemu zboru. Če zadruga ponovno le iz na-

gajivosti vlaga rekurze, ji sme notranje ministrstvo v sporazumu s trgovskim ministrstvom začasno odreči pravico rekurza.

Obstoječe določbe o občnem zboru zadrug in njega delokrogu načrt znatno izpopolnjuje ter ima važno določbo za slučaj, da sklicani občni zbor po pravilih ni sklepčen. Ako namreč na občni zbor ni došlo za sklepčnost potrebno število članov, se smejo došli člani po preteku ene ure (Wartestunde) o točkah dnevnega reda veljavno posvetovati in veljavno sklepati.

Glede pomočniškega zbora določa načrt, da je v zadrugah, katerim pripada nad 500 pomočnikov, izvzemši, kadar gre za volitve, poklicati na pomočniški zbor le delegate pomočnikov. Število delegatov pa mora biti trikrat toliko, kot je število odbornikov. Ako načelništvo zadrugne ni privolilo, da se skliče pomočniški zbor, je načelnik pomočniškega zbora upravičen, vprašati obrtno oblast, ali je zabranitev opravičena. Glede volitve določuje načrt, da je volilnim upravičencem volilne listke oddati osebno na volilnem zboru.

Na novo uvaja načrt zadrugne učitelje (instruktorje), ki so podrejeni trgovskemu ministru. Zadrugni učitelji bodo dajali zadrugam in zadrugnim zvezam nasvete v vseh stvareh, ki spadajo v zadrugno področje; stremili bodo na to, da se izvede nameravana zadrugna organizacija; sodelovati jim bode ob nadziranju zadrug. Obrtna oblastva jih bodo morala zaslišati vselej, kadar pojde za važna zadrugna vprašanja, zlasti taka, ki se tičejo organizacije. Poseben ukaz trgovskega ministra uredi v podrobno delokrog in uradno poslovanje instruktorjev.

Zadrugam je sedaj po § 115. a o. r. dovoljeno, sklepati o prisilnem zavarovanju svojih članov, in sicer za vse zavarovalne stroke, za katere so po sedaj veljavnih postavah takozvane mojstrske blagajnice upravičene zavarovati, tako za bolniške podpore, pogrebščine, rente onemoglim in starim osebam, podpore vdovam in sirotam. Brezdvomno je v tem pogledu pravica zadrug daljnosežna, in vzbuja se opravičeni pomislek, ali je dopustiti zadrugam toliko svobodnost glede zavarovanja. Bati se je namreč, da ne bi vprav prisilnega zavarovanja se tičočče določbe obrtnega reda, ki namerjajo le poboljšati gmotno stanje obrtnikov in njih družin ob onemoglosti in nesreči, donašale namesto pomoči in prida le kvara in škode, to pa tem laže, če se stremi za velikimi smotri, ki pa so nedosežni zbok nezadostnih sredstev. V zadrugah ne sme biti mesta za eksperimente. Opozarjamo, da je posamezni zadrugnik prisiljen zavarovati se, čim zadruga zadosti s formalnim sklepom zakonitim določbam. Različne vrste zavarovanja pa nalagajo, zlasti če se kumulirajo, občutno breme, ki ostane trajno in nepremenjeno, dočim so kupčije sedaj dobre, sedaj slabe. Načrt zategadelj utesnjuje pravico zadrug glede prisilnega zavarovanja njih članov na podporo ob boleznih in pa na pogrebščino; zavarovanje za brezplačno zdravniško pomoč je izvzeto. Zadruga pa ne sme obveznega zavarovanja utesniti samo na pogrebščino. Maksimalna tedenska podpora ob boleznih znaša 28 K, najvišje zavarovanje za pogrebščino ne sme presegati 400 K. Načrt določa, da je za zavarovanje te vrste ustanoviti posebne prisilne blagajnice, in podaje za nje v §§ 115. c

do 115.t primerne določbe; prisilne blagajnice si misli načrt kot docela samostojne zavode, ki imajo svoje pravice in dolžnosti, ki smejo tožiti in toženi biti, skratka: načrt ima na umu zavode, ki so pravne osebe. Prisilno blagajnico sme ustanoviti vsaka zadruga zase, ali pa ustanove zadruga enega političnega okraja za svoje zadruženike le eno skupno blagajnico; v obeh primerih je prisilna blagajnica zavod zase, za katerega je sestaviti poseben blagajnični statut, ki pa mora ustrezati v zakonu navedenim zahtevam. Prisilne blagajnice imajo svoje načelnštvo, svoj odbor, svoje občne zборе, lastno nadzorništvo. Poslovanje blagajnice nadzoruje obrtna oblast, ki mora skrbeti, da se posluje strogo po statutih, ter ima pravico, pregledovati po svoji volji knjige in skontirati blagajnico. Če se primerijo nerednosti v prisilni blagajnici, sme trgovinsko ministrstvo odstaviti načelnštvo in imenovati do novih volitev provizornega upravitelja. Blagajnica se razdruži, ako sklene zadruga s postavno določeno kvalificirano večino, da preneha obvezno zavarovanje. Blagajnice, ki že sedaj obstoje in imajo više omenjeni namen, se morajo preustrojiti v zmislu določil, ki jih navaja načrt v § 115. c do s.

Nadalje navaja načrt določbe o ustanovitvi podpornih zakladov, ki naj pospešujejo humanitarne smotre zadruga, in pravi, da se smejo za dotacijo teh zakladov s privoljenjem obrtne oblasti pobirati posebne doklade. Glede teh fondov kakor tudi glede gospodarskih podjetij zadruga veleva zakon, da je za take naprave treba kvalificirane, tričetrtinske večine navzočih članov, in ukazuje vrhutega še, koliko članov mora biti pri občnih zborih s takim dnevnim redom navzočih.

Tudi VIII. poglavje obrtnega reda, ki govori o prestopkih in kaznih, preminja načrt. Po načrtu je dovoljeno globe odmerjati do zneska 2000 K. Prestopki se redno kaznujejo z globami; če ni globa izterljiva se izpremeni v zapor. Kadar pa se je zagrešil obrtni prestopnik z obtežljivimi okolnostmi, se sme že prvotno izreči zaporna kazen. Maksimalna zaporna kazen po sedanjem obrtnem redu traje tri mesece, načrt odmerja kot maksimum šestmesečen zapor. Glede prememb v IX. poglavju naj omenimo, da zapadajo globe zaradi obrtnih prestopkov v korist samostojnim pomočniškim bolniškim blagajnicam, oziroma okrajnim bolniškim blagajnicam.

S tem smo navedli najvažnejše določbe načrta o prememb obrtnega reda, vrednost zasnovanih prememb pa ocenimo in presodimo morebiti pozneje kdaj.

Trgovina.

Spisal A. L.

III.

(Dalje.)

Vztrajnost.

Ali boš kladvo ali nakovalo.

(Goethe).

Pridnost in vztrajnost sta si posestrimi.

(Platt).

Vztrajnost je za trgovca tako važna lastnost, da naj se nam oprostijo, če ji posvetimo cel članek. Ker je Platt trgovcu knjiga modrosti, držali se bomo tu in

pri »12 lastnostih dobrega trgovca« sploh njega, ki je praktično preizkusil, kar je teoritičnega zapisal.

Vztrajnost je posestrima pridnosti: zdržno, nepretrgano potovanje do življenskega cilja. Veliko je ljudi, ki so imeli mnogo prilike, da si ustvarijo lepo življenje, ali same zložnosti, nevztrajnosti in popustljivosti niso dokončali nobene reči: šli so rakovo pot. Nič na svetu pravzaprav — rekli smo že — ni tako slabo, da bi te ne živilo, samo če vztrajaš! Vztrajnost ima železno dušo, in v nesreči se pokaže njena moč. Nesreča je zlata osla; na njej se spozna, iz kake snovi da smo. Kdor vedno iznova poskuša, ta z vztrajnostjo včasih še pamet premore. Če hočeš postati dober slikar, boš moral dosti platna pomazati; če hočeš v trgovini kaj doseči, boš moral dosti pretrpeti. Vztrajnežu ni nič težko, nič nemogoče: skoro vse bo naredil, česar se je lotil; omahljivec ne zmore najmanjšega. O lenobah pa pravi še apostol: »Brez sadu so dvakrat mrtvi in s korenino so izruvani«.

Kadar je človek že vse na svetu poskusil in okusil, le in le pride do spoznanja, da je pravzaprav edino le delo na svetu tisto, kar osrečuje človeka. Zakaj so bogatinci dostikrat nesrečni? Ker nimajo kaj delati. Vseh veselic, vseh zabav in lepega življenja se naveličaš, — delo, vedno iznova započeto in vsak dan sproti dokončano delo te vsak dan iznova okrepeča, osreči. Ali je kaj lepše gledati nego sedemdesetletnega sivčka, ki je pri delu uren kakor dvajsetleten mladenič? In kaj ga je ohranilo čilega, krepkega, če ne delo? Rabljen nož je svetel, v skrinji rjavi. Lenoba je rja, ki izpodjeda človeku zadovoljnost, zdravje in življenje. Ni ga blaženejšega občutka nego počitek po storjenem delu. Delo je luč, lenoba tema. Seveda ta ima lažje, oni težje delo, in lepše življenje ima tisti, ki po svojem opravi ni zmučen, nego oni, ki mu pade od utrujenosti žlica iz rok. Zato je najsrečnejši tisti stan, ki ima lahko delo; nesreča je le, da si ga ne moremo prebirati. Trgovci v tem oziru nismo Bog ve kako na slabem. Res, da nam je delati duševno in telesno; ali če je trgovina količkaj urejena, da delo ne podi dela, lahko rečemo, da je samostojnega trgovca življenje prijetno, ker telesno in duševno opravi se v njem menjavata, ta menjava pa je za zdravje, počutek in dolgo življenje najugodnejša.

Zatorej pa vztrajnost trgovcu ne bodi pretežka. Nikjer ni vneme tako potreba kakor v trgovini, tudi ni nikjer hvaležnejša, in pridnost in vztrajnost nosita trgovini procent! Že v navadnem življenju velja rek: Lenoba teži, pridnost lajša. Priden tkalec ima široke hlače, pravi Platt. In če je kje pridnost sreči majka, ji je v trgovini. Nikjer ne velja toliko vodilo, da delo primi brez rokavic, kakor pri trgovcih.

Po tem, kar smo povedali o delu, menda ne bo nobenega trgovca dela sram. Dobrega, pridnega delavca časti vse. Bajtar naj si pomaga do krave, in vse mu bo dejalo: dober dan — pravi Franklin. Zato sta pridnost in vztrajnost znak našega naprednega stoletja, in Angleži, ki so ji prvi uporabljali, so si ž njima osvojili svet in pridobili spoštovanje vsega človeštva.

In ali teh zlatih lastnosti ni dvakrat potreba trgovini? Le pogledj, kako so vse stopnje, vsi koti v življenju zasedeni! Kdor ne zdržiš, ne dobiš prostora

tako gotovo ne kakor ne vstopnice na vlak ali v gledališče, če ne strpiš, dokler ne prideš na vrsto. Ne pusti se izpodriniti kakor tisti, ki so ga s komolci izrili izpred cirkusa, pa je dejal: »Božja volja je bila taka«. Trdna volja, priboriti si prostora v svetu in ga obdržati celo življenje — to kaj izda. Vsi veliki možje, ki so kaj dosegli, so bili taki: Aleksander in Cezar, Cromvell in Bismarck. Čutili so v sebi sveto dolžnost, in trdna volja in hladni razum sta jim pomagala do vrhunca. Mlakuže smrde! Gibanje je življenje, mir je smrt, človeška volja pa, na pravem mestu vprežena, prevrne svet. Zato delaj, delaj, in naj bo še tako malo, nekaj bo narejeno, če boš delal pridno in skrbno. Storil boš svojo dolžnost, in storjeno bo veliko. Tudi veda je nastala le z vztrajnostjo. Zato si zapiši vsak trgovec na vrata: »Molči pa delaj«. Delo in vztrajnost sta prva naša prijatelja in najboljša leka premnogim togam našega življenja. — Toda naj dalje govori Platt, on je izkušenejši od nas. Kdor hoče vztrajati, ta mora znati potrpeti, ker nikjer ni zaupanja tako potreba kakor pri delu, pravi Platt. Zato ne bodi boječ, in če ti prihajajo hudi časi, nosi breme počasi, zdajpazdaj, po malem, da ne zvrneš bremena in sebe. —

Potrpežljivost je pa tista lastnost, ki si jo je treba pridobiti v zgodnji mladosti. Otroku treba v kri vcepiti voljnost, vdanost in potrpežljivost, ki so stebri vztrajnosti. Ako pa pogledamo po rodbinah, pri otrocih ne slišimo ves dan drugega nego jokave glasove: »jaz čem«, pa »jaz nočem«. Taki bodo pa gotovo dobri gospodarji, ki že v lupini gospodarijo! Rečem vam, da, kdor se ni navadil ubogati, ta ne bo znal gospodariti; kajti kdor ne bo drugih ubogal, tudi sam sebe ne bo znal. Vsi na svetu moramo ubogati. »Molči pa delaj«, to naj ve že otrok na pamet. Drevesce ukloni, da drevesa ne boš lomil. Nič pogojev, nič pogajanj! »Bi« je gospodična, »boš« je gospod. Cilj pred oči, pa brez mrmranja dalje! Življenje ni nikdar gladko, to naj izkusi že otrok; tako, kakršno je, je treba živeti. Trdna volja je za sto konjskih moči. Le ne obotavljati se nad tem in nad onim, češ, zdaj pa je to pa to; zdaj se ne da več popraviti. Skipelo mleko je skipelo, zaradi tega pa nisi še zajtrkoval; kuhati je treba iznova. Le ne ždeti nad nesrečo, če hočeš, da te sreča še kdaj sreča. Le kdor pokaže, kaj zna, bo kdaj srečen. Kjer si nehal, tam poprimi, in česar si se od sosedu navadil, to nadaljuj in nikdar ne miruj. Le na ta način je svet napredoval, ker učenost in umetnost in iznajdbe so vzrasle tam, kjer so jih naši predniki zasejali. Oni so veliki dobrotniki človeštva. Koliko dobrega so pa bele ročice plemenitnikov naredile za svet? Pero kaže učenjaka, roka delavca in rjav obraz, pravi zlat pregovor. Zato le truda se ne bati; če se trudiš, saj se zase. Lenež zmeraj joče. Že trdna volja, da kaj naredim, dosti pomaga, ker delo ozdravi vsako bolečino, daje poguma, zaupanja, in če že ne precej vsega tega, pa vsaj dobro podlago: zdravje in krepek, sladek spanec, ki je najboljši zdravnik v nadlogah. Delo je lek bolni duši. Dosti delaj, dosti doživiš in zmeraj boš vesel in židane volje pa podjeten.

Gotovo, da je na svetu dosti takih, ki so obogateli, ne da bi se bili ravnali po takih in enakih dobrih »naukih«; ali če je eden tak, pa jih je še več, ki so kljubu vsej prebrisanosti in navihanosti šli pozlu. Od dvajsetih trdo delavnih ljudi seveda morebiti komaj eden obogati, ali onih devetnajst vsaj ne pride na boben, in živeli bodo z nepoplačno zavestjo, da so storili svojo dolžnost kot neodvisni, poštene možje, ki zaslužijo, če niso bogatinci, tem večjega spoštovanja in časti. Tisti seveda, ki odpre prodajalnico, da bi čez noč obogatel in čez leto dan že lahko »zaprl«, tisti bo življenja večne boje, na katere še mislil ni, z debelimi očmi pogledal, in najsi začne s tistimi sredstvi kakor oni, ki se mu je enkrat posrečilo, naj se ravno tako uravna, pa mu bo včasih treba vse pameti, da odide bobnu. Poti do bogastva ne najdemo, kadar je iščemo; odpre se ti morda, ali moral boš prej ubrati vse tiste poti, ki jih ubira vzoren, priden in zmožen trgovec; potem ne boš nič riskiral, tudi če je ne najdeš; tvoj tovariš pa, ki je slepo letal okoli in iskal poti do zlata, obleži za kakim oglom.

Zato pomni, da bodi ti pri prodajalnici, če hočeš, da ostane ona pri tebi; vedno še raje manj razuma nego malo pridnosti!

Da pa bomo vztrajali, nam je treba najprej in najzadnje čuta za dolžnost! Varujmo se popustljivosti kot strupa, kajti kakor je pijanec z malim kozarčkom začel, tako postane iz zložnosti nemarnost! Ali ni škoda zmožnosti in duha, ki bi lahko kaj naredil? Vsak se preišči, kaj bi znal, in tisto izvrši. Mladi mož, čelo kvišku, k napredku! Značaj in duh v zvezi z vztrajnostjo te naredita nekaj, drugo ne. Nazaj le toliko poglej, da zopet veselje dobiš, pa pogumno zopet naprej! Skromen pa natančen zase ter v službi, uslužbencem strog, a dober oče — tako vztrajaj! Težko je iz nič kaj postati, a nemogoče ni. Če boš udarce nosil voljno, sebi ničesar odpustil, nesreči, ki jo natanko opazuj, pa vse, in če boš trdno vztrajal kot kraški kamen — potem boš kdaj kaj! Posebno pa priporočamo vztrajnost tistim, ki vidijo vse skozi najlepše steklo ter se radi ne odločijo; takim je treba pogumno pa vztrajno iti svojo pot, pot do bodočnosti!

(Dalje prih.)

Kranjske deželne finance.

Spisal —r.

(Dalje.)

15.) Wolfov ustanovni zaklad za gluho-neme.¹⁾ Ta zaklad se je ustanovil l. 1870., ko je prevzel deželni zastop Holdheimov ustanovni zaklad za gluho-neme v oskrbovanje. S Holdheimovim zakladom je namreč prevzela dežela tudi ustanovo knezoškofa Antona Alojzija Wolfa, ki je bila ustanov-

¹⁾ Opomba k 15.) in 16.):

Wolfov ustanovni zaklad za gluho-neme in Holdheimov ustanovni zaklad za gluho-neme sta se oddala vsled sklepa deželnega zbora z dne 25. junija 1901. l. in na podstavi prejšnjih obravnjav dne 25. julija 1901. l. državni upravi, ki bo z ustanovnim premoženjem v zmislu določil ustanovnih pisem pokrila stavbne stroške l. 1900. otvorene gluho-nemnice v Ljubljani.

ljena l. 1859. za zgradbo zavoda za gluhoneme v Ljubljani. Glavnica je znašala prvotno 8000 gld., a l. 1870. že 14.500 gld. in konec 1898. l. 63.094 gld.

16.) Holdheimov ustanovni zaklad za gluhoneme. Ta zaklad je nastal l. 1830., ko je volil Franc Holdheim z ustanovnim pismom z dne 4. junija 1830. l. posebno glavnico v ta namen, da se porabijo njeni dohodki za vzgojevanje gluhonemih otrok, oziroma za zgradbo zavoda za gluhoneme, in sicer ne le iz Kranjske, temuč tudi iz Koroške. L. 1851. se je glavnica delila, ter se je odkazala Koroški ena polovica, druga pa Kranjski. Holdheimovemu zakladu so se oddala tudi druga volila, namenjena za zgradbo zavoda za gluhoneme (volilo Jožefa Schuscheka, kaplana v Železnikih, Benjamina Jelouscheka pl. Fichtenau in Franca Dafnerja).

Holdheimov zaklad je imel dne 26. julija 1870. l., ko ga je prevzela dežela, 12.978 gld. 39 kr. premoženja, ki je pa naraslo do konca l. 1898. na 19.380 gld.

17.) Cesarice Elizabete ustanovni zaklad za invalide. Za invalide, oziroma za ubožne in bolne osebe je ustanovil l. 1866. deželni glavar Karel Wurzbach pl. Tannenberg posebno ustanovo, imenovano »cesarice Elizabete ustanova«, ki je bila potrjena z ustanovnim pismom z dne 28. septembra 1866. l. in izročena deželnemu odboru v oskrbovanje. Glavnica te ustanove je znašala prvotno 2100 gld., ki se je pa pomnožila l. 1869. še z daljnim volilom ustanovnika v znesku 1100 gld. Iz obresti ustanovne glavnice se oddajajo ustanove invalidom in drugim ubožcem, rojenim v Ljubljani, oziroma v Kamniškem ali Litijskem okraju; podeljuje pa te ustanove vedno naslednik ustanovnikov.

Konec l. 1898. je znašala ustanovna glavnica 10.552 gld.

18.) Ustanovni zaklad Postojinske jame za invalide. Ta zaklad je nastal na podlagi ustanovnega pisma z dne 31. decembra 1857. l. in je imel prvotno glavnice 950 gld. Namenjen pa je v podporo invalidom iz Postojinskega okraja, oziroma s Kranjskega sploh. Deželni zastop ga je prevzel v oskrbovanje dne 29. septembra 1870. l. Ustanove ali podpore iz tega zaklada podeljuje c. kr. deželna vlada v Ljubljani sporazumno z deželnim zastopom.

Konec l. 1898. je znašala ustanovna glavnica 920 gld.

19.) Trevisinijev ustanovni zaklad za invalide. Z ustanovnim zakladom Postojinske jame vred je prevzel deželni zastop tudi Trevisinijev zaklad v oskrbovanje. Ustanovil je ta zaklad c. kr. stotnik Ivan Fortunat Trevisini, grajščak v Piranu, ki je namenil obresti glavnice 2000 gld. invalidom, rojenim na Kranjskem. Ustanovno pismo je bilo napravljeno dne 2. julija 1867. l. Pravico podeljevati ustanove ali podpore ima c. kr. deželna vlada v Ljubljani sporazumno z deželnim zastopom.

Konec l. 1898. je znašalo premoženje Trevisinijeve ustanove 2078 gld.

20.) Metelkov ustanovni zaklad za invalide. Ta ustanovni zaklad obstoji od l. 1862., ko je kranjsko deželno politično oblastvo potrdilo usta-

novo Franceta Metelka, ki je namenil za invalide iz okraja Mokronoškega, oziroma sploh iz Kranjske, glavnico 1000 gld. Prevzel ga je deželni zastop dne 29. septembra 1870. l. v oskrbovanje. Pravico podeljevati ustanove ali podpore ima c. kr. deželna vlada v Ljubljani sporazumno z deželnim zastopom.

Konec l. 1898. je znašala ustanovna glavnica 919 gld.

21.) Ustanovna zaklada ljubljanskega gospejnega društva za invalide. Društvo ljubljanskih gospa je napravilo l. 1860. in 1867. za invalide dopolnilnega okraja Kranjskega posebne ustanove in je dalo v ta namen l. 1860. glavnico 1600 gld., l. 1867. pa glavnico 10.750 gld. na razpolago. Glede prve glavnice je bilo napravljeno ustanovno pismo dne 23. julija 1860. l., glede druge pa dne 7. januarja 1868. l. Obe ustanovni glavnici je prevzel deželni zastop dne 31. marca 1871. l. od državne uprave v nadaljno oskrbovanje ter ju oskrbuje od tedaj dalje vsako zase. Letne ustanove znašajo 40 gld., oziroma 50 gld. Oddaja jih c. kr. deželna vlada v Ljubljani.

Prva ustanovna glavnica je znašala konec l. 1898. ravno toliko kakor prvotno, druga je pa narasla na 11.611 gld.

Od letnih dohodkov vseh gori navedenih ustanovnih zakladov razen ustanovnih zakladov za invalide in ustanovnega zaklada Josipine Hotschevar prejme deželni zaklad doneske za upravne stroške, in sicer od sirotinskega zaklada po 3%, od vseh drugih pa po 5%.

Izmed nadaljnjih, bodisi na podlagi državnih naredb, bodisi na podlagi deželnih zakonov ali sklepov deželnega zbora osnovanih zakladov je staviti v prvo vrsto normalnošolski zaklad, katerega smo navedli že prej pri naštevanju zakladov, ki so v zvezi z deželnim zakladom in torej samostojni deli deželnih financ.

Normalnošolski zaklad, kakršen je sedaj, je nastal na Kranjskem enako kakor v drugih kronovinah, zastopanih v državnem zboru, pravzaprav na podlagi državnega zakona za ljudsko šolstvo z dne 14. maja 1869. l. (drž. zak. št. 62.), dasi je obstajal kakor v drugih kronovinah tudi na Kranjskem že prej, a z nekoliko drugačnimi določili glede porabe njegovih sredstev, nego so ustanovljena za sedanji normalnošolski zaklad. Zaradi tega in pa posebno še z ozirom na deželne finance velja torej kot začetek sedanjega normalnošolskega zaklada leto 1869. Prej zanemarnemu ljudskemu šolstvu se je postavil to leto temelj njegovega nadaljnega razvoja, in poklicana je bila dežela, prevzeti nase bremena za ljudsko šolstvo. Na podlagi navedenega zakona ima namreč zakladati potrebščino ljudskega šolstva dežela, v kolikor ne zadostujejo sredstva posameznih okrajev, oziroma krajev, vendar nakazuje vse stroške le deželno šolsko oblastvo, držeč se proračuna, ki ga ustanovi vsako leto deželni zbor.

Ker je torej pokrivanje stroškov za ljudsko šolstvo postala deželna zadeva, je bil pred letom 1869. obstoječi normalnošolski zaklad oddan deželi v daljno upravo. Ta prej obstoječi normalnošolski zaklad pa je bil ustanovljen kakor normalnošolski zaklad drugih kronovin za vlade cesarice Marije Terezije in izročen v

upravo kranjski deželni politični oblasti kot provinci-jalni šolski komisiji. Namen mu je bil, ustanovljati takozvane normalne glavne šole in, če so sredstva dopuščala, tudi okrožne glavne šole, in sicer osobito za vzgojo dobrih učiteljev. Stroški njegovi so bili: plače učiteljev ter uradne in pisarniške potrebščine učiteljišč v Ljubljani in Postojni; pokojnine teh učiteljev in njih vdov ter tudi vzgojevalnine in miloščine za učiteljske sirote; nagrade in podpore učiteljem imenovanih učiteljišč ter ljubljanske glasbene šole in več glavnih šol; prispevki k užitkom (kongrua) učiteljev ljudskih šol, ki so bili urejeni l. 1805.; stroški za vzdrževanje šolskih poslopij in prispevki k zgradbam takih poslopij; šolske premije, šolski režijski stroški i. e.

V pokritje teh stroškov so služili naslednji dohodki: obresti glavnice; šolnine učiteljišča v Ljubljani in šole Uršulink v Ljubljani; prispevki učnega in verskega zaklada, ljubljanske škofije ter pod njo spadajočih cerkev, dalje prispevki več državnih domen, ljubljanske mestne blagajnice, občine Škofja Loka in postojinskega lokalnega šolskega zaklada; del čistega dobička založništva šolskih knjig; zapuščinski doneski, vpeljani v prid normalnošolskemu zakladu z dvornim dekretom z dne 1. decembra 1788. l.; volila, darila itd. ter končno šolske globe in drugi prispevki.

Po izročitvi tega zaklada v deželno upravo dne 30. decembra 1871. l. je pa imela dežela do l. 1884. plačevati iz njegovih sredstev le primanjkljaje blagajnic šolskih občin, oziroma okrajev, iz katerih so se pokrivali vsi stroški za učiteljsko osebje in drugi stroški za vzdrževanje ljudskih šol. Namen normalnošolskega zaklada je torej l. 1869., ko se je z zakonom z dne 14. maja 1869. l. uredilo ljudsko šolstvo, dobil drug obseg, ki je pa bil s poznejšimi zakoni še natančneje specificiran.

Sedanji namen normalnošolskega zaklada, ki je bil določen z zakonom z dne 28. decembra 1884. l. (dež. zak. št. 1. l. 1885.), je pokrivanje sistemiziranih aktivitetnih in drugih užitkov vseh učnih oseb na javnih ljudskih šolah. Druge potrebščine ljudskega šolstva imajo pokrивati šolske občine, oziroma okraji.

Glavni dohodek normalnošolskega zaklada je bil v letih 1875. do l. 1898. dohodek iz doklade na direktne davke, ki je znašala l. 1875. 10%, l. 1876. 14%, od l. 1877. do 1884. 18%, od l. 1885. do l. 1898. pa 10%. Ta doklada je bila vpeljana z zakonom z dne 19. decembra 1874. l. (dež. zak. št. 37), a odpravljena z zakonom z dne 18. maja 1898. l. (dež. zak. št. 26). Daljni znatnejši vir dohodkov normalnošolskega zaklada so zapuščinski doneski, vpeljani z zakonom z dne 18. decembra 1874. l. (dež. zak. št. 1. l. 1875.), oziroma z dne 6. julija 1889. l. (dež. zak. št. 15).

Razen teh dohodkov se stekajo v normalnošolski zaklad še prispevki državnega učnega zaklada, verskega zaklada, ljubljanskega škofijstva in cerkev ter kapelic ljubljanske škofije. Prispevanje teh konkurenčnih faktorjev k stroškom normalnošolskega zaklada se opira na razne dvorne naredbe, ki so večinoma še iz časa cesarice Marije Terezije. Stalno se oddaja normalnošolskemu zakladu tudi iz državnih sredstev letni prispevek 4344 gld., ki reprezentuje pavšalirano vsoto onih zalog, katere je država pred

l. 1869. oddajala normalnošolskemu zakladu iz državnih sredstev in glede katerih se je z zakonom z dne 14. maja 1869. l. izrečno zavezala, da jih plačuje še nadalje.

Stroški za ljudsko šolstvo rastejo od leta do leta. Znašali so l. 1871. 9146 gld., l. 1875. 111.675 gld., l. 1880. 183.980 gld., l. 1885. 242.411 gld., l. 1890. 285.377 gld., l. 1895. 355.967 gld. in l. 1898. 405.348 gld. Vsota dohodkov se je pa menjavala od leta 1875. do 1898. med 160.000 gld. do 200.000 gld.; a sedaj, ko se posebna normalnošolska doklada k direktnim davkom ne pobira več, znašajo lastni dohodki normalnošolskega zaklada le še kakih 25.000 gld., in letni primanjkljaj, ki se pokriva iz deželnega zaklada, znaša 400.000 gld. do 450.000 gld.

Premoženje normalnošolskega zaklada je znašalo l. 1871. 83.940 gld., konec l. 1898. pa 91.600 gld.

Nekako v zvezi v normalnošolskim zakladom je učiteljski pokojninski zaklad. Ta zaklad upravlja izključno deželna šolska oblast po predpisih, razglašeni v deželnem zakoniku dne 20. oktobra 1874. l. (dež. zak. št. 31.); zalaga ga pa, kolikor primanjkuje njegovih lastnih dohodkov, deželni zaklad. Izplačujejo se iz učiteljskega pokojninskega zaklada pokojnine učiteljev in njih vdov ter sirot, vzgojevalnine, miloščine, pogrebnine in drugi manjši stroški.

Dohodki učiteljskega pokojninskega zaklada sestojijo iz presežka gospodarjenja z zalogo šolskih knjig, iz šolskih glob, iz 10% in 2% odtegljajev od učiteljskih plač in iz obresti glavnice. Vsota teh dohodkov znaša na leto povprečno 10.000 gld. do 14.000 gld.

Zaloge, ki jih oddaja deželni zaklad za učiteljski pokojninski zaklad, znašajo na leto od 20.000 gld. do 25.000 gld.

Premoženje učiteljskega pokojninskega zaklada, sestojee iz obveznic, znaša 32.050 gld.

Proračune in računске sklepe tega zaklada, sestavljene po deželni šolski oblasti, obravnava deželni zbor.

(Dalje prih.)

Trgovska in obrtniška zbornica za Kranjsko.

(Konec.)

Zbornični prov. predsednik g. lv. Baumgartner se je zavzel za poročevalčev predlog in rekel, da naj prvi govori gremij ljubljanskih trgovcev, ker to zahteva zakon. Sicer pa naj bi se izpolnila želja trgovskih uslužbencev, v mestu, kakršno je Ljubljana, je popolni nedeljski počitek od 15. junija do 15. septembra umesten. Kaj drugega pa je glede dela v pisarnah. Tu naj bi se uvedlo primerno menjavanje.

Zbornični svetnik g. Karel Pollak pravi, da naj bi se uvedel popolni nedeljski počitek za celo leto, a ne samo za nekaj mesecev.

Zbornični svetnik g. Karel Luckmann poudarja nasproti zborničnemu svetniku g. Pollaku, da ni nikomur rekel, da je lenuh, ampak da je rekel, da ni smeti nikogar k lenobi siliti. Kjer je nedeljski po-

čitek moči uvesti, tam se to gotovo zgodi; vsak, kdor čuti človeško, bo to rad storil, prepusti pa naj se njemu samemu, in naj se ne sili splošnost k temu.

Vladni zastopnik g. dvorni svetnik dr. pl. R ü l i n g pravi, da vlada ni hotela konkretnih predlogov, ampak le zbornično mnenje o prošnji, izraženi v anonimnem pismu; vlada je le hotela izvedeti mnenje zbornice, če je v bistvu uvedba nedeljskega počitka prospešna ali ne. Sicer pa gremija ljubljanskih trgovcev ni moči smatrati za obrtno zadrugo v zmislu zakona.

Zbornični svetnik g. Andrej Gassner se pridružuje mnenju g. Pollaka, ki iznova poudarja potrebo uvedbe nedeljskega počitka.

Zbornični proviz. predsednik g. Ivan Baumgartner predlaga z ozirom na izjavo vladnega zastopnika, da naj bi zbornica sama vprašala gremij za njega mnenje.

Zbornični svetnik g. Franc Omersa se strinja sicer z nedeljskim počitkom; v Kranju imajo že trgovci ob praznikih zaprte prodajalnice, v nedeljo dopoldne pa ni lahko imeti trgovin zaprtih, ko pride ljudstvo iz okolice, ne imajoče časa med delavnikom, da si nakupi, kar potrebuje čez teden. Če bi tudi bilo zaprto, bi se pa morebiti streglo pri stranskih vratih. Ure naj bi se pa med tednom uredile primerneje: trgovine naj bi bile v mesecih maju do konca avgusta odprte od 6. ure zjutraj do 8. ure zvečer, v mesecih septembru do konca aprila pa od 7. ure zjutraj do 7. ure zvečer.

Poročevalec dr. Murnik pravi, da gremij ljubljanskih trgovcev sicer res še ni izpremenil v zmislu obrtnega reda svojih pravil, kakor to zahteva § 110. obrtnega reda, vendar pa se je doslej vedno vpošteval kot obrtna zadruga. Sicer pa ne pride tu v poštev samo gremij. Kajti pri tem vprašanju ni interesirana samo trgovina v ožjem pomenu, ampak neposredno tudi vsi produkcijski obrti, ki imajo prodajalnice — že z ozirom na člen XII. zakona o nedeljskem počitku —, posredno pa sploh vsi produkcijski obrti. Slišati bi bilo torej razen gremija tudi druge obrtne zadruge, ki pa imajo docela podlago v zmislu zakona. Dalje pravi poročevalec, da poročilo odsekovo samo izreka, da je želeti, da se vprašanje reši ugodno za trgovske uslužbenke. Odsek je opozoril na način, ki je po njegovem mnenju edino pravi, da se zadeva dožene uspešno, da ne bo potem izpreminjevanja odredbe, kakor se je to lani zgodilo v Gradcu, in je mogoče, da jo letos tamošnja vlada izpremeni iznova.

Zbornični proviz. predsednik g. Ivan Baumgartner je umaknil na to pojasnitev svoj predlog.

Ko je še zbornični svetnik g. Friderik Pauer priporočal odsekov predlog, pripominjaje, da ne gre danes za trgovino na deželi, ampak samo v Ljubljani, se je na predlog zborn. podpredsednika g. Antona Kleina zaključila debata, in so bili pri glasovanju sprejeti odsekovi predlogi.

O dopisu c. kr. deželne vlade glede prispevkov za bohinjsko in karavansko železnico je poročal zbornični svetnik g. Josip Lenarčič in z ozirom na to, da je zbornici težko kaj prispevati, ker

nima od kod zajemati, priporočal, naj se v tem zmislu poroča deželni vladi; pač pa je poročevalec izrazil željo, naj bi interesenti glede odstopa sveta, prepustitve vodnih moči itd. šli vladi pri zgradbi železnice na roko, in naj bi posestniki ob proggi pri odkupu sveta ne stavili pretiranih zahtev. Predlog je zbornica sprejela.

Pri tej priliki je zbornični svetnik g. Andrej Gassner prebral izjavo tržiških industrijalcev, da ne morejo prispevati za to železnico, od katere ne bodo imeli koristi, da pa so pripravljeni za znatne žrtve, ako se vlada odloči za zgradbo železnice, ki bi vezala Tržič s Kranjem ali s kako drugo pripravno točko državne železnice. Tudi zbornični svetnik g. Franc Omersa je govoril za zvezo Tržič-Kranj. Po predlogu g. Lenarčiča je sklenila zbornica, naj se vprašanje glede tržiške železnice postavi na dnevni red ene prihodnjih sej.

Zbornični tajnik dr. Murnik je naznanil, da je mestna hranilnica v Ljubljani svoj čas vložila rekurz zoper predpis zbornične doklade; zbornica temu rekurzu ni ugodila, zato se je hranilnica pritožila do ministrstva, ki je rekurzu ugodilo. Sedaj pa se je tudi upravno sodišče pečalo z vprašanjem, ali so hranilnice dolžne prispevati k zborničnim stroškom, in je razsodilo, da je utemeljena v postavi dolžnost hranilnic, da plačujejo zbornično doklado. Zbornica je vzela to na znanje. Dalje je isti poročevalec naznanil, da je deželni zbor kranjski glede višje trgovske šole v Ljubljani se izrekel za potrebnost take šole, pooblastil deželni odbor, da glede njene uredbe sto pi z zbornico v dogovor, in sklenil prispevati za šolo do najvišjega zneska 10.000 K na leto. Po predlogu zborničnega svetnika Lenarčiča, ki je poudarjal, da je deželni zbor ta sklep storil soglasno, je sklenila zbornica, da je deželnemu zboru izreči najtoplejšo zahvalo. Zbornici bo izdelati sedaj podrobni načrt za višjo trgovsko šolo in ga predložiti ministrstvu v odobrenje, obenem pa c. kr. vlado naprositi po industrijskem svetu za primeren prispevek.

Surovinskemu društvu črvljarske obrtne zadruge v Ljubljani je dovolila zbornica po predlogu zborničnega svetnika g. Friderika Paura 200 K podpore.

Prošnjo občine Javorje za dovolitev dveh letnih in živinskih semnjev (poročevalec zbornični svetnik g. Oroslov Dolenc) je sklenila zbornica priporočati c. kr. deželni vladi v ugodno rešitev. Prošnjo občine Semič za dovolitev treh novih semnjev je poročilu zborn. podpredsednika g. Antona Kleina sklenila priporočati le glede dveh semnjev (15. junija in 12. oktobra). Prošnjo občine Radeče za dovolitev enega semnja (poročevalec prov. predsednik g. Ivan Baumgartner) je sklenila zbornica ne priporočati. Prošnjo občine Ilirska Bistrica za dovolitev dveh novih letnih in živinskih semnjev je po predlogu zborničnega svet. g. Franc Omersa sklenila podpirati le glede živinskih semnjev, prošnje občine Vinica za dovolitev dveh novih semnjev je zbornica po poročilu zborničnega svet. g. Feliksa Stareta sklenila ne podpirati.

Za razpisano službo provizornega konceptnega adjunkta so se oglasili 4 prosilci. Po predlogu zbor-

ničnega podpredsednika g. Antona Kleina se je podelila finančnemu konceptnemu praktikantu dr. Franu Windischerju.

Zbornični svetnik g. Franc Hren je nato stavil samostojni predlog, da naj se glavnemu ravnateljstvu c. kr. priv. južne železnice prijavi zadovoljstvo zbornice, da je mešana vlaka št. 100 in št. 101 na progi Ljubljana-Maribor in obratno tudi v letošnjem poletnem prometu pridržala, in da naj se obenem glavno ravnateljstvo naprosi, naj z ozirom na to, da sta ta dva mešana vlaka za ugodno zvezo med Ljubljano in Mariborom znatnega pomena, imenovanih vlakov tudi v bodoče ne opusti in tako uredi, da bi prihajal vlak št. 100 v Ljubljano zvečer eno uro prej. Soglasno sprejeto.

Raznoterosti.

Poročali smo že, da je deželni zbor kranjski pri razpravi o prošnji trgovske in obrtniške zbornice za prispevek k ustanovitvi višje trgovske šole v Ljubljani priznal koristnost take šole in s soglasnim sklepom naročil deželni odbor, naj glede nje uredbe in glede stroškov zanjo stopi v dogovor s trgovsko in obrtniško zbornico za Kranjsko in naj deželni zbor v bodočem zasedanju o tem poroča ter mu stavi predloge, pri čemer pa se mu je ozirati na to, da letni deželni prispevek ne sme presežati vsote 10.000 K. Ob važnosti, ki jo ima ta sklep za usreščenje višje trgovske šole, ne bo odveč, če o stvari poročamo podrobneje.

V svoji prošnji poudarja trgovska in obrtniška zbornica, da misli na ustanovitev srednje trgovske šole ali, kakor se te vrste šole navadno imenujejo v naši državi, višje trgovske šole, to je šole enake stopnje, kakršne so višje srednje šole, višja gimnazija ali višja realka, in bi torej ta šola svoje absolvente stavila na isto stopnjo z abiturijenti višje gimnazije ali višje realke. Za vstop v to šolo bi bilo zahtevati absolviranje spodnje gimnazije, spodnje realke ali pa tema enovrstnih šol. Obsegala bi tri ali štiri razrede, to zadnje pa le, če bi se tri-razredna ne dala doseči. Nje učni načrt bi se oziral v zahtevani meri na vse predmete, katerih znanje je potrebno večjemu trgovcu. Ti so: slovenščina, nemščina, italijanščina, francoščina, angleščina (relativno obligatno), trgovsko računstvo, algebra in politična aritmetika, geometrija, trgovska korespondenca in pisarniška dela, knjigovodstvo, vzorna trgovska pisarna (komptoar), veda o trgovini, trgovsko, menično, pomorsko pravo, narodnogospodarska veda, zemljepisje in statistika, zgodovina in trgovska zgodovina, naravoslovje, fizika, kemija, tvarinoslovje, carinstvo, lepopisje in nauk o pisanju s strojem (relativno obligatno), stenografija, analitična kemija (prost predmet) in tehnologija. O teh predmetih bi se poučevalo deloma v slovenskem, deloma v nemškem jeziku, deloma pa v zadnjem letu tudi v drugih jezikih, to pa zagadelj, ker bi se na ta način učenci najbolj priučili tujemu jeziku. Potreba take šole za Kranjsko deželo je očitna. Zbornica je mnenja, da ji ni treba dokazovati, da bo imelo naše narodno gospodarstvo le tedaj val za prospevanje, če se povzdigneta trgovina in industrija. V eni zadnjih sej deželnega zbora se je od najmerodajnejše strani poudarjalo, da se morejo naše slabe gospodarske razmere izboljšati le tedaj, če se pospešita veletrgovina in veleindustrija v naši deželi. Za razvoj naše veletrgovine in veleindustrije pa je v prvi vrsti pogoj zadostna izobrazba pred vsem tistih, ki so poklicani, da svoj čas nastopijo kot samostojni trgovci in industrijalci, za sinove naših trgovcev in industrijalcev. Pri tem ni misliti samo na sinove veletrgovcev in veleindustrijalcev, čeprav bi že število le-teh skupaj z onimi iz sosednjih dežel, zlasti s Primorskega, dalo višji trgovski šoli zadostno število učencev — že sedaj je mnogo učencev iz naše in sosednjih dežel na tujih akademijah, in čisto gotovo je, da bi le-ti in še izdatno število novih rajši obiskovali kranjsko višjo trgovsko šolo, katere obisk bi jim ne bil samo cenejši,

ampak tudi koristnejši, ker bi bil pouk na njej uravnan po naših razmerah — ampak misliti je tudi na sinove onih trgovcev in obrtnikov, ki jih danes še ni moči šteti med velike trgovce in industrijalce, katerih podjetja pa imajo že tolikšen obseg in tako trdno gmotno podlago, da bi se ob razumnem, smotrovitem vodstvu v bližnji prihodnosti lahko razvila v veleobrate. Da je za vodstvo takih podjetij treba višje trgovske izobrazbe, o tem so povsod edini, tega ni treba dokazovati; najboljši dokaz za to je vedno bolj se množече število višjih trgovskih šol v naši in drugih državah. Višje trgovske izobrazbe pa je treba tudi uslužbencem takih podjetij. Naši industrijalci morajo dandanes mnogokrat sami opravljati dela uslužbencev, ker le-teh ne morejo dobiti. Dosti je slučajev, da mora podjetnik sam voditi vso korespondenco, vse knjigovodstvo, opravljati sam vsa pisarniška dela. Umevno je, da pri tem ne utegne misliti, kako bi razširil, izboljšal svoje podjetje, pa tudi se boji, da bi mu razširjenje obrata naložilo toliko dela, da bi ga nikakor ne mogel zmagovati sam. Velika trgovina in velika industrija zahtevata velik aparat dobro izobraženih uslužbencev. So pa še druga podjetja, katerim treba preskrbeti zadostno izobraženega uslužbenkega naraščaja. Pred vsem so to naši denarni zavodi. Ni torej dvoma, da bo tudi za tiste absolvente višje trgovske šole, ki ne morejo misliti na samostojno prihodnost, dosti dobrih služb, in da bo šola dobro obiskovana, zlasti ker bo absolventom dana možnost, da vstopijo tudi v državne službe, ki so pristopne absolviranim gimnazijcem in realcem, in ker bodo tudi lahko deležni ugodnosti enoletne vojaške službe. Z višjo trgovsko šolo bi se pa razbremenile tudi naše gimnazije. Starši, ki hočejo dati svojim sinovom višjo izobrazbo, nimajo sedaj nobene izbere; vse tišči v gimnazijo, po katere dovršitvi večina nima sredstev za vseučilišče. Čisto gotovo je, da bodo starši, ki hočejo svoje sinove hitro spraviti do kruha, jih rajši pošiljali v višjo trgovsko šolo, ki ima pred gimnazijo in realko to prednost, da izidejo iz nje strokovno izobraženi mladeniči, ki se bodo v kratkem času v praktično življenje popolnoma uživali, katerim za dovršitev izobrazbe ni treba še druge, višje šole, kakor je je treba gimnazijcu ali realcu. V nadaljnjem razmotriva zbornica finančno stran in naglašja, da bi sama šola ne mogla vzdrževati. Zategadelj mora šoli zagotoviti prispevke tistih činiteljev v deželi sami, ki jim mora biti mar procvit našega trgovstva in industrijalstva. Pred vsem pa se obrača do slavnega deželnega zbora, ki se je vedno kazal naklonjenega trgovstvu in industrijalstvu, v nadi, da tudi tu, kjer se doslej ni storilo še prav nič, ne odreče svoje podpore, s prošnjo za primeren prispevek v pokritje stroškov za ustanovitev in vzdrževanje višje trgovske šole v Ljubljani.

V svojem poročilu o tej prošnji je naglašal poročevalec finančnega odseka, poslanec gospod Ivan Hribar, da se je pred vsem potrebno vprašati, ali je taka višja trgovska šola v Ljubljani potrebna in ali ima vse pogoje za procvit. V finančnem odseku se je ta stvar obširno razpravljala, in so končno vse v odseku zastopane stranke priznale, da je taka šola potrebna in da bo pod gotovimi pogoji tudi mogla procvitati. Da je šola res potrebna, uči pogled v narodno življenje. Pri nas imamo samo gimnazije in realko in potemtakem pošiljamo našo vedoželjno mladino samo v te zavode. Največ staršev daje svoje sinove v gimnazijo, da se posvete ali duhovniškemu stanu, ali pa da gredo po dovršeni gimnaziji na vseučilišče ter postanejo advokati, sodniki, politični uradniki ali profesorji. Malo je doslej dijakov iz Kranjske vstopalo v realko z namenom, da se posvete tehnični izobrazbi, in šele v poslednjem času imamo nekoliko absolviranih slovenskih tehnikov. Pred 10 leti pa so bili slovenski dijaki, ki so šli na tehnične šole, še pravi »rari nantes in gurgite vasto«. Posvečevali so se potemtakem naši ljudje najbolj stanovom, ki ne pridobivajo, temveč samo ohranjujejo, in nikakor v taki meri, kakor bi bilo za povzdigo blagostanja našega naroda potrebno in želeli pridobitni stanovom. Ti pridobitni stanovi so pred vsem trgovci in obrtniki, zlasti veliki obrtniki in končno dandanes, ko se je tehnično znanje tako visoko povzpelo, tudi tehnik. Da se torej tudi sedanjemu načinu izobraževanja naše mladine nekoliko odpomore, za to je poklicana višja trgovska šola v Ljubljani. Ta višja trgovska šola ima pa tudi vse pogoje za procvit. Naša dežela ima jako ugodno lego skoraj ob pragu k Jadranski morju.

Ko bi mi znali svoj položaj bolje izkoristiti, utegnili bi splošno blagostanje veliko bolj povzdigniti nego sedaj, ko se brigamo skoraj samo za kmetijstvo in ko se veliko premalo brigamo za veliko industrijo in veliko trgovino. Ta velika industrija in velika trgovina pa je ravno tisto, od česar bi mogli največ koristiti pričakovati za našo deželo. Važnost višje trgovske izobrazbe priznavajo vsi tisti narodi, ki se trudijo, da bi kolikor mogoče hitro in kolikor mogoče izdatno dospeli do boljšega blagostanja. Opozarjam pred vsem na Severno Ameriko, Anglesko in Francijo in na našo sosednjo Nemčijo, katero pri nas v nekaterih ozirih tako radi posnemajo, v tistih stvareh pa, ki so v resnici posnemanja vredne, žalibog veliko premalo. Ondi za višjo trgovsko izobrazbo jako veliko skrbe. Ako se naj tudi pri nas povzdigne blagostanje, mora država kreniti na to pot, in ako krene na to pot, potem smo ravno mi na jugu države poklicani, da mlademu trgovcu ustvarimo domače učno ognjišče in mu s tem omogočimo boljše napredovanje. Vpraša se sedaj še, na kaki podlagi bi se imela ustanoviti v Ljubljani višja trgovska šola ali akademija? Razume se samo po sebi, da se ima ustanoviti ta višja trgovska šola na oni podlagi, kakršna je že dandanes predpisana za druge trgovske akademije. Na našem zavodu se bodo imeli učiti vsi oni predmeti, ki se uče na drugih trgovskih akademijah. Pred vsem so tukaj trgovske vednosti, katerih popolnega znanja je potreba mlademu inteligentnemu trgovcu, potem znanje onih jezikov, ki se rabijo v svetovnem prometu, in zato so v učni program sprejeti italijanski, francoski, angleški in nemški jezik. Poleg tega bi se pa po mojem mnenju imel učiti tudi hrvaški jezik, ker naši trgovci ta jezik pogosto rabijo pri trgovini z jugom. Tako uravnana šola bi imela tri tečaje, in ako bi se potem pokazala potreba, bi bilo napraviti še pripravljalni tečaj. Za sedaj se misli otvoriti le tri tečaje. Stroški za napravo take šole bi bili precej veliki. Moralo se bo pred vsem skrbeti, da se namestijo sposobne učne moči. Sreča nam je mila, da imamo že moža, ki je popolnoma usposobljen za vse učne predmete razen jezikov in ki ima izpite iz vseh predmetov, ki se uče na takih šolah. Glede gojenja modernih jezikov poudarja poročevalec, da bi se ne smeli zadovoljiti samo s poukom, ampak dijaki, ki bi zapustili ta zavod, bi morali francoski, angleški, nemški in laški jezik znati rabiti tako, da bi potem takoj mogli v teh jezikih občevati. Pouk bo moral kolikor mogoče biti urejen tako, da si bodo mogli učenci s konverzacijo v resnici pridobiti tisto znanje v dotičnih jezikih, ki ga bodo potrebovali, kadar stopijo v praktično življenje. Seveda, ako bo kdo dovršil trgovsko akademijo, ne bo takoj mogel vstopiti v svetovno konkurenco ali v prvo in največjo trgovino ter tam z uspehom sodelovati. Absolvent trgovske akademije je pač tak kakor absolvent kake srednje ali celo visoke šole. Če dijak zapusti gimnazijo, se ne ve kam dejati. On se mora šele praktičnemu življenju in njega potrebam priučiti. Enako je z vseučiliščnikom. Saj se zgodi, da pravnik, ki je morda vse svoje izpite prebil z odliko, ko vstopi v pisarno, niti ne more napraviti pravilno najenostavnejšega koncepta. Tako je tudi pri trgovskem akademiku. Nikakor torej ne mislim — in napačno bi bilo, ko bi kdo mislil — da bo trgovski akademik kot popolnoma zrel mož stopil iz akademije, mnenja sem marveč, da bo, ko stopi v praktično življenje, moral — ako se bo res hotel usposobiti za svoj poklic — opravljati prav vsakdanja dela pri trgovini, torej začeti vsa tista dela, katera opravljajo navadni trgovski uslužbenci. Le na ta način se bo bivši gojenec trgovske akademije v resnici vsestransko usposobil za veliki svetovni boj, ki se bije v trgovini. Treba bo pa trgovinski zbornici in bodočemu vodstvu naše trgovske akademije skrbeti tudi za to, da bo svoje gojence, kadar dovrše šolo, priporočalo velikim svetovnim trgovinam. Ni zadosti, da dotičnik samo dovrši trgovsko akademijo, ampak potreba je, da gre potem v svet in najsi bo v še tako oddaljene kraje, da ondi spozna konkurenčno praktiko in trgovske odnašaje. Če bodeta trgovinska in obrtna zbornica kot začetnica tega tako važnega zavoda in ravnateljstvo njegovo izpolnjevala svojo dolžnost, potem ni dvoma, da bo trgovinska akademija postala jako važno izobraževališče za slovenske dežele, in da bo Ljubljana pridobila z njo jako imeniten izobraževalni zavod. Nadalje je govornik razpravljal finančno vprašanje te šole in končno

predlagal zgoraj navedeno resolucijo, ki jo je deželni zbor, potem ko se je še od nemške strani naglasilo, da glasuje zanjo le pod pogojem, da bo šola odprta vsem sinovom Kranjske, sprejel soglasno.

Glede **vzetja bankovcev** po 10 gld. iz prometa avstroogrske banke, ki nosijo datum 1. maja 1880. l., sta vladi obeh državnih polovic sporazumno z generalnim svetom avstroogrske banke določili, da se bodo sprejemali bankovci po 10 gld. pri glavnih in podružnih zavodih avstroogrske banke do 28. februarja 1903. l. pri vplačilih in v zamenjavo. Od 1. marca 1903. l. pa do 31. avgusta 1903. l. se bodo ti bankovci samo še pri glavnih zavodih avstroogrske banke na Dunaju in v Budim-Pešti sprejemali pri vplačilih in v zamenjavo, pri ostalih bančnih zavodih pa le še v zamenjavo. Od 1. septembra 1903. l. dalje ne bo več sprejemala avstroogrska banka preklicanih bankovcev pri vplačilih, torej je 31. avgust 1903. l. zadnji rok za promet teh bankovcev, in se bodo od tega časa dalje preklicani bankovci le še pri glavnih zavodih avstroogrske banke na Dunaju in v Budim-Pešti zamenjavali. Pri podružnih zavodih se bodo od 1. septembra 1903. l. dajala povračila za te bankovce le z dovoljenjem generalnega sveta avstroogrske banke. Za tako dovoljenje bo treba posebne prošnje, ki jo bo opremiti z znamenkom bankovcev, za katere se želi povračila, in pridejati ji bo obenem dotične bankovce. Od 31. avgusta 1903. l. dalje avstroogrska banka ne bo več zavezana, odkupovati ali zamenjavati preklicane bankovce po 10 gld., ki imajo datum 1. maja 1880. l.

C. in kr. konzularni uradi imajo med drugim tudi nalogo, pomagati avstrijskim državljanom pri poterjevanju denarnih zneskov iz inozemstva. Za konzularno intervencijo pri izterjevanju trgovskih terjatev v inozemstvu veljavni službeni navod se je pa v zadnjem času opetovano napačno tolmačil. Primerilo se je večkrat, da so se domače tvrdke v tem oziru obrnile do c. in kr. konzularnih uradov v obsegu, ki je presegal dopustno mero; zlasti se je pa mislilo, da je tem uradom naloga, dajati si izplačevati menice, ne da bi poprej tvrdke krenile same tisto pot, ki je v normalnem trgovskem občevanju v navadi za izterjevanje terjatev. Trgovinsko ministrstvo opozarja, da je v začetku omenjena dolžnost c. in kr. konzularnih uradov le subsidiarnega značaja, se zategadelj mora omejiti le na take slučaje, v katerih je trgovec zasebna sredstva že uporabil, in mu, da dobi svoj denar, ne preostaja drugega, kakor apelirati na konzularno pomoč. V takih slučajah se bo pazilo tudi v bodoče, da ustrezajo c. in kr. konzularni uradi rade volje tako utemeljenim in v pravilni obliki vložnim prošnjam domačih tvrdk.

Pravosodno ministrstvo je dalo preiskati po ravnateljstvu c. kr. grafičnega učilišča in preskušališča na Dunaju **spise, napravljene s pisalnim strojem** v različnih barvah, da dožene, katera barva je po mnenju veščakov najbolj trpežna in odporna proti svetlobi, proti radiranju in proti drugim manipulacijam, ki merijo na to, da se pisava odstrani. Poskusi s spisi v različnih barvah so pokazali, da je črna barva najtrajnejša. Ker je pri važnih listinah in spisih, ki se leta in leta uporabljajo in ki so izpostavljeni najrazličnejšim vnanjim vplivom, težiti na to, da kar najdalje ostanejo intaktni in nepokvarjeni, je v interesu trgovcev in obrtnikov, da se poslužujejo pri napravljanju svojih spisov s pisalnim strojem črno-barvnih trakov. Zlasti je priporočati rabo črno-barvnih trakov pri spisih, namenjenih za sodišča.

Vodna pot med Budim-Pešto in Reko. Pred davnim časom vznikla ideja, da se naj napravi kanal, ki bi spajal Jadransko morje z Donavo, je dobila v zadnjem času vzlic mnogim težočam, ki so se protivile realiziranju, pristaše in zagovornike. Reška trgovska in obrtniška zbornica se je postavila na čelo onim, ki propagirajo ta načrt, ter se obrnila s spomenico do ogrskega trgovskega ministra Hegedüsa. Ta spomenica temelji na spomenici generala Štefana Türra iz leta 1879., ki se je v njej zavzel za napravo vodne ceste do morja, po kateri naj bi se vršil večji prevoz, ter jo predložil komunikacijskemu ministrstvu. V tej spomenici je predlagal Türri napravo kanala od Vukovara ob Donavi do Šamca na Savi, od Šamca navzgor pa bi se napravili Sava in Kolpa plovni po odpirljivi zatvornici. Na ta način bi bila Donava

neposredno, Tisa pa po Frančiškovem kanalu do Karlovca zvezana po vodni cesti, na kateri bi se vozile ladje s težo 5 do 600 ton. Od Karlovca do Reke bi posredovala transport ogrska državna železnica. Stroški te kanalizacije in regulacije so se določili na poznejših komisijskih posvetovanjih na okroglih 26 milijonov kron. S stališča Ogrov je njih prizadevanje za zgradbo kanala hvalevredno ter kaže, da znajo ceniti zvezo z morjem po vodnih cestah. Gotovo tudi ne odnehajo, dokler se jim želja ne uresniči. Žalostnejše v tem oziru je v tostranski Avstriji in posebno v naših južnih deželah. Na severu se zgradi kanal, ki bode spajal Donavo z Odro ter olajševal promet iz Nemčije — vse južne dežele pa nimajo niti najmanjšega deleža od projektiranega kanala — in vendar imamo samo eno veliko obmorsko trgovsko mesto — Trst, katero bo najbrže pomadjarjena Reka napravila počasi Ogrom nenevarno, kajti življenje se bo polagoma centraliziralo v Reki.

L I S T E K.

Začetnik.

Presneto sem se držal kisló, ko sem se vozil z očetom po Dunajski cesti od doma, da vstopim za učenca v trgovino gospoda Kolariča.

Sredi julija je bilo, na vse zgodaj. Součenci so pasli lenobo velikih počitnic, jaz pa sem moral v dresuro. Res bridka je bila ta. Zastonj je prosila mama še pri slovesu zame, da bi ostal te zadnje vakance doma, ali da bi me dal papa vsaj kakšnemu ljubljanskemu trgovcu v šolo. Zdelo se mi je, da jo vidim pred sabo objokano. Pač nisem bil vreden, da me je imela tako rada. Pekel me je hud kes. Strašno nesrečnega sem se čutil in vzdihnil sem globoko; srce mi je lezlo v črevlje.

»Pa ne bi bil nagajal!« je dejal oče, ki je včasih pogledal, če mu nisem že ušel.

»Ne bodo te snedli ne!« me je tolažil. »Si prepust. Le nikar se ne drži tako mevžasto, no!«

Silil sem se veselo gledati okolo sebe, pa se mi ni dalo izlepa ne. Papa si je našgal viržinko in občudoval krasoto poletnega jutra. Mojo dušo pa so morale grde skrbi.

»Kaj bo,« sem premišljeval, »kadar odide oče in me prepusti tujčevi peti? Kakšne jeze bo moj gospodar, nagle ali počasne? V gimnaziji človeka vsaj ne pretepajo; to je velika dobrotá! Kvečjemu ga malo zapro, pa je. Ali zdaj! Sam Bog ve, koliko starih vatlov ali pa mladih metrov bom občutil po nedolžnem, še predno prodam prvi cent kofeta! Kako se obranim nasilstva? Najbolje bo, ako dezertiram.«

Vožnja je bila precej dolga. Ustavili smo se v gorenjskem mestecu pred hišo gospoda Kolariča. Duševno in telesno ves pokvečen, sem lezel za očetom v prodajalnico in se primerjal obupanemu teličku, ki ga ženo v klavnico. Prostor je bil teman. Vendar dišalo je kaj prijetno, in podolgaste kupe polne pisanih bonbončkov so me pozdravljale jako simpatično s polic.

Kar naenkrat pa je smuknila pred naju tako smešna prikazen, da sem bil precej židane volje. Fante, približno moje starosti, ni bil dosti večji od mene. Zvito so se mu lesketale oči, majhne, skoro okrogle. Nos pod visečim čelom ni igral nobene take uloge,

da bi bilo treba obširneje poročati o njem; zakaj ta nosek ni bil navidezno nič drugega nego malo kože z dvema votlinama. Neznansko dolge roke z neznansko dolgimi prsti so se lovile okolo kolen. V vsem ni bil deček nobenemu bitju tako podoben kakor pa napol obritemu oblečenemu šimpanzu.

»Dobro jutro!« je kričal in se neprestano klanjal ena dve, ena dve. Roke so mu hrepenele proti črevljem, in mislil sem, da se hoče od daleč popraskati po petah.

»Klanjam se,« se je oglasil pri drugih vratih dolg mladenič s fantastično frizuro à la čopasti pondirek in z velikansko, mahadravo kravato, tako rdečo, da je kar oči paralo. Bolj zaspanega človeka nisem videl ne prej ne slej. Takoj ga je prevpil mlajši.

»S čim vam more postreči vaš najponižnejši sluga Živko?« se je oglasil.

Lepo je znal ranozreli spak staviti izbrane besede in govoril tako sladko pa gladko, kakor bi lizal sam med. Priznati moram, da se mi je zahvaljevati le njemu, če sem zaradi redkega daru zgovernosti na boljšem glasu nego vsak raztrgani dohtar. Počasi sem se nalezal Živkove duhovitosti.

»Kje je gospod?« je vprašal oče jezičnega škrata nekam osorno.

Dečko naju je vedel skozi vrata konec prodajalnice v majhno, nizko sobo. Utopljen v svoje račune, je sedel tukaj za ozko mizo starikav mož, ob trebuhu priklenjen na debelo zlato verižico. Obraz mu je bil resen, strog, skoro jezen. Komaj je vzdignil plešasto glavo in naju pogledal preko nerodnih naočnikov. Puste poteze so se mu razjasnile, pa ne dosti.

»A, vi, gospod llovar,« je pozdravljaj očeta, mu želel dobro jutro in stisnil roko. »Lepo, da ste prišli. Prosim odložite, sedite. In to je vaš sinko Marko?«

Gospod Kolarič je govoril mirno, enakomerno, takorekoč brez klicaja in vprašaja, gotovo, jako dostojanstveno in obenem previdno, kakor bi štel komu cekine. Glas mu je prihajal tam nekje iz globokega, iz trebuha, izpod verige, ki je imponirala meni tako hudo, da nič ne bolj.

Papa mi je mignil. Šel sem torej in poljubil trgovcu mesnato roko, ki se je svetil na njej tak velikanski pečatni prstan, da bi mogel z njim ubiti divjega bika.

»Živko,« je zapovedal dečku, »spravita z Markom vse njegove stvari gori. Potem naj se Marko preobleče in s tabo vrne semkaj.«

Že je tedaj prevzel povelje nad mano, in spet se mi je storilo milo. Toliko da nisem zajokal. Tačas sem hotel poklekniti pred papana in ga prositi za žive in mrtve, naj me vzame nazaj s sabo k mami domov in mi verjame, da pridnejšega sina ne bo od mene v Ljubljani. Ali tu je obrnil Živko mojo pozornost nase. Nakašljaj se je in začel premikati kožo na ostriženi glavi proti čelu in nazaj gori; pa tudi z ušesi je migal pomalem sempatja, in to z obema naenkrat. Nato me je povabil s svojim dolgim kazalcem za sabo.

Šla sva po moj kovčeg in ga nesla čez puščobno dvorišče do zadnjega hišnega oddelka pri vrtu. Po starih lesenih stopnicah sva prišla v podstrešno sobico.

»To je najin spalni salon!« me je poučil Živko. »Ta postelja je moja, ta pa tvoja. Potem imava tudi

vsak svoj stol za nedeljski počitek in vsak pol mize in omare, vse na višini modernih zahtev!«

Preoblačil sem se v delavniško obleko, Živko pa je legel na svojo posteljo.

»Boš videl«, je povzel in brcal z nogami po zraku, »kako imenitno živimo tukaj! Zmeraj fidel, dragi moj! Stari je dober človek: zmerja mnogo, ne tepe nič. Imenujem ga gospoda Kokokodajskega. Kadar izgubi naočnike, delamo, kar hočemo. Če le morem, mu jih skrijem, da se malce oddahnem. Kokokodajski pa jih išče po vseh kotih in obeta groš tistemu, ki jih dobi. Najdem jih seveda vselej jaz. Zato uživam gospoda šefa posebno naklonjenost... Komi Juri je velika reva. Zatelebal se je v Fanči, natakario v gostilnici »Pri žejni žabi«, tako nečloveško, da včasih kar riga od same ljubezni kakor lačen osel. Vedno živi le v višjih sferah in hodi po svetu kakor po jajcih... Naši kuharici je ime Lucija. Izvrstna ženska je to. Marsikaj kratkočasnega utegneva še doživeti z njo. Petdesetemu letu je bliže nego dvajsetemu, torej že precej stara skorja. Najbolj jo podražim, če ji pravim gospodična Luca... Zapomni si to! In zdaj pride na vrsto gospod hlapec France ali Fran. Mladi mož je najmočnejši pa najneumnejši dedec daleč naokrog. Možgane ima plombirane z bobovo slamo. Odlikuje se tudi s tem, da razširja po svoji bližnji okolici ostri parfum priletnega kozla. Če sem dovolj daleč od njega, mu pravim Žafran namesto Fran, zakaj salamensko ga jezi ta pritiklina. Zapomni si tudi to! Kar se tiče naposled naju dveh, ti povem: trgovske učence dele učenjaki v dobre in poredne; ker je pa prvih le malo, malo, se štejeva midva rajša med zadnje, ki so pridni kakor muhe v močniku. Kako se pa že ti pišeš?«

»Marko Ilovar«.

»No — tebe pa prekrstim za Krompirčka, ker se mi zdiš temu koristnemu sadežu še najbolj podoban«.

»Ne boš«.

»Bom. Zakaj ne, ti griža razvajen! Se ti zdi to ime morda prekmečko? Krompirček! Krompirček!

»Te bom!«

»Krompirček si in Krompirček ostaneš! Ne bojim se te prav nič. Kdo bi se pa tudi kaj bal takega Krompirčka krompirskega, kakršen si ti! Če hočeš, se greva pa takoj malo metat, ti ljubljanska srajca zanikarna ti!«

Ker sem bil gotov, sem hotel precej skočiti nanj.

Tedaj pa je zarenčal odspodaj silen bas: »Ali vaju še ne bo doli?«

»Potrpiva nekoliko«, mi je predlagal Živko in zaklical skozi okence na dvorišče: »Vem, da bi šla brez naju trgovina rakovo pot. Takoj prihitiva pomagat, o gospod Žafran!«

»Veš«, je pristavil hitro, »hlapec zdajle čisto gotovo čaka spodaj, da bi me malo. Le pazi, kako se izmuznem temu nerodnežu zabitemu. Prvi pojdem jaz. Bataljon marš!«

Pri stopnicah je res vrebalo razkačeni Fran v zasedi. Živko mu je šel hladnokrvno nasproti, dejal kazalec na široka usta in zažugal nasprotniku: »Stojte, ljubi Fran, ne delajte nobenih neumnosti! Skrijte se! Žandarji vas iščejo. Če vas zasačijo, vas bodo buc ali — bum!«

Fran je odprl usta na stežaj, tako se je prestrašil orožnikov; Živko pa je smuknil že pri besedi »buc« med njegovimi nogami na dvorišče in me vlekel pred gospoda Kolariča.

»Zdaj ti naredi Kokokodajski pridigo. Le modro se drži! Bog ne daj, da bi se smejal, toliko ti pravim!«

»Sedite, mladi prijatelj«, je začel gospod Kolarič svečano in pokazal s prstom stol.

Posluhnil sem in sedel na rob okroglega stolčka. Meni nasproti sta počivala papa in trgovec na črni zofi. Živko pa se je po prstih pritihotopil šefu za hrbet. Videti sem ga mogel le jaz.

»Torej, ljubi moj«, je izpregovoril stari mož in si brisal z dolgim rumenkastim robcem naočnike, »vi se želite pri meni izučiti za trgovca«.

Med tem prijaznim uvodom se je prikazal Živko izza zofe in se začel za gospodarjevimi rameni spakovati na take načine, da sem komaj, komaj premagoval smeh. Ko je naredil gospod piko, je izginil tudi Živko za naslanjalo.

»Ako se boste vedli dostojno in pridno«, je nadaljeval stari mož, »vam bom ves čas očetovski prijatelj«.

Zopet se je pojavil Živko. Zamizal je z očmi in potegnil samega sebe fino za ušesa. Kakor vsled te poteze se mu je pomolil dolgi jezik iz ust. Vendar si je znal pomagati in se potegnil za kožo na grlu, in jezik je bil zopet za zobmi. Potem mi je veselo namežikaval in mi metal poljubce. Vse to je izvrševal s tako komiko, da ne kmalu kaj takega. Zatajeval sem smeh, kolikor sem mogel, se grizel v ustnice in računal, koliko je petinosemdesetkrat devetinpedeset. Da bi ne videl zapeljivca, sem povsila oči.

»Glejte sem, ne na tla«, me je opomnil gospod Kolarič, ki si je nataknil naočnike. »Pred vsem vam priporočam resnost, veliko resnost! V svoji hiši ne trpim nikakršnih neumnosti ali burk, katerih so vajeni mladi oslički. Vse drugo izveste v teku časa«.

Ravno ko je vzel gospodar v misli burke in neumnosti, je pa začel Živko premikati kožo na glavi in na vse kriplje migati z ušesi. Dozdaj sem poskušal revež vse, da ne bi prasnjal v buren smeh. Vendar naposled se natura ni dala nič več brzdati. Izprva mi je ušlo nekaj siloma zadržavane sape z izdajalskimi »kh—kh« skozi nos, potem pa sem se vdal Živkovemu talentu in se začel grohotati na ves glas.

»Boš —!« je zagrmel papa nad mano. Dobro je bilo, da nisva bila zdajle sama brez priče. Živko pa se je potuhnil za zofo.

»Všeč mi je«, je poprijel zopet gospod Kolarič z dolgim obrazom, »če so mladi ljudje dobre volje. Zato se pa vendar ni treba ragljati. Menim, da nisem povedal nič smešnega. Norci se smejajo brez vzroka. Čemu torej rezgetate še zmerom. To ni lepo. To se ne spodobi, vidite. Tega se bode morali odvaditi pri meni. Mlad kristjan naj ne hrepeni po prazni zabavi, ampak kvišku, vedno kvišku, vedno više in više«.

Medtem pa se je nesramni Živko zopet pojavil izza hrbta gospoda Kolariča. Najprvo sem videl dolge roke, ki so plezale kakor na nevidni vrvi vedno više in više, potem pa obraz skremžen tako po opičje, da bi se bil jaz najrajši po tleh valjal od samega veselja in smehu.

»Ali si obseden ali kaj!« je zaropotal oče in stopil predme, od jeze temnordeč v obrazu. »Kaj se režiš tako neumno! Govori!«

Veseljak Živko je lezel tiho po vseh štirih iz sobe v štacuno. Ne bi ga bil izdal za nič ne. Črhnul nisem nobene besedice.

»Gospod Kolarič si bo kaj lepega mislil o tebi! Lepe vtiske delaš precej prvo urol! Prosim, gospod Kolarič, kaznujte ga, kakor se vam zdi primerno!«

»Že ukrenem vse potrebno, že. Je že taka. Mladost — norost, črez jarek skače, kjer je most. Bodite preverjeni, da si bom prizadeval, napraviti iz Marka koristnega in vestnega uda človeške družbe.«

»Hotel sem ti dati par goldinarjev,« je godrnjal papa. »Ker se pa vedeš tako nerodno in otročje in delaš staršem le sramoto, pa ne dobiš nič. Črez mesec dni se vrnem povprašat, kako je gospod Kolarič zadovoljen s tabo. Upam, da se poboljšaš! Star si zadosti, da veš, kaj je prav. Če pa tvoje razposajenosti ne bo konec, ne prideš domov, predno ne boš pomočnik.«

Ker ni bilo zapeljivega Živka več poleg, sem se držal žalostno in modro, in oče je menda bral krotko spokorjenost z mojega obraza.

»Prosim, da pozdraviš mama prav lepo!« sem zašepetal, in solze so mi lile z lica na predpasnik. Rad bi bil poljubil papanu roko, pa mi jo je odtegnil.

»Nisi vreden!« se je hudoval, in ne da bi me bil pogledal, je odšel na voz in se odpeljal.

»Tak velik fant, pa se še jokca!« me je dražil Živko. »Hočeš, da ti kupim konjička, ki z repom piska?«

Zdaj se je obrnil gospodar k meni.

»Tam na polici,« je dejal, »tam so bonboni, tukaj pa fige in rožiči. Jesti smeš, kolikor hočeš. Pa tudi glej, kako prodajamo. Pozneje že dobiš dovolj dela.«

»Dober tek!« je šepnil Živko. Škodoželjno se mi je nasmejaj, in zlobno so se mu zasvetile okrogle oči.

Početkoma sem se nekoliko ženiral, pozneje pa sem se vendar lotil tistih dovoljenih darov in sem hrustal in zvečil in cmakal vse dopoldne, da že ni bilo več lepo. Ob tem opravilu se mi je zbudila nada, da se bom kmalu in izlahka prilagodil novim razmeram, uvažujoč, da se veseli tudi trgovski stan različnih sladkosti. Rad bi bil začel tudi sam prodajati, pa sem smel samo gledati, kaj in kako delajo drugi. Živko je naskakoval kupovalce kakor orel svoj plen; zdaj je bil tu, zdaj tam, uren in zabaven kakor merkovca.

Bridko pa so se maščevali zedinjeni bonboni, fige in rožiči že pri kosilu. Takoj po juhi se me je prijela morska bolezen. Preklicano mi je bilo slabo. Sladkarije pa so se mi tako zamerile, da se mi je gnusilo, če sem jih pogledal le od daleč.

»Naš Krompirček ima pa kolero male sorte,« je oznanil Živko. Sedeli smo skupaj v sobi za kuhinjo on, France in jaz. Pomočnik je kosil z gospodom drugje.

Živkove besede so me strašno zbudle.

»Če sem jaz Krompirček, si pa ti Čivko!« sem mu zasolil.

France se je začel smejati tako na dolgo in široko, da je prišla Lucija vprašat, kaj nam je.

»Dobro si zadel,« me je pohvalila. »Pokveka daje drugim priimke in zavija krščanska imena, zdaj jo je pa sam izkupil.«

Čivko je molčal in kahal grenko osveto.

Po obedu je šel gospod Kolarič pol urice spat. Zaljubljeni komi je škilil proti »Žejni žabi« in razglabljal, ali ga ima Fanči še zmerom tako rada kakor včeraj, ali nemara že manj, ali pa morebiti celo nič. Živko me je učil delati zavitke. Pa ne dolgo.

»Kdo je Čivko, a?« je zrastel nenadoma in me zgrabil za grivo.

»Ti. Kdo neki drugi? Izpusti moje lase!«

»Pa ti se predrznež zafrkavati mene, ti, ki še pol kile soli nisi prodal v vsem svojem življenju? Samo še enkrat mi reci tako!«

»Čivko si in Čivko ostaneš od danes do sodnjega dneva in še tri kvatre potem.«

To je bilo Čivku preveč. Razkačen je dejal:

»Tako; dobro. Le čakaj, ljuba duša!«

»Nič več!« sem ga zavrnil in ga popadel za ušesa pa mu jih navijal, dokler me ni izpustil.

Trenotek sva si stala nema nasproti.

»Koliko te pa je?« se je zaletel na novo v mene.

»Zabavljaš?«

»Tebi še zmeraj. Čivko! Čivko! Pa še enkrat Čivko!«

Tako sva si napovedala vojsko brez posebnega hrupa. Nato sva se pa zgrabila in izkušala zagnati drug drugega. Od morske bolezn oslabelega me je Čivko kmalu užugal in srečno zavalil na hrbet.

Prav tačas pa je prišel komi. Čivko se je poslovil od mene in skočil črez mizo. Pomočnik pa, od hude ljubezni truden, je le počasi zlezal črez oviro. Otresel se je svoje zaspanosti in srdito tekmoval s Čivkom. Ta je dirjal po prodajalnici kakor divja koza. Obtem je imel še dosti sape, da je dražil sovražnika:

»Vi ste Herodež, ki preganjate nedolžne otročiče! Vi ste pa tudi Jurček prvič, Jurček drugič in Jurček tretjič! Če pa niste to, ste pa tisti Juri s pušo, ki ma železno dušo. Ala, kako se greva lepo mance! Le glejte, da je ne nesete spat! Manca, manca, po jajčkih tanca!«

Ko je privihral Čivko okolo ogla mimo mene, sem mu podstavil nogo. Padel je, vendar potegnili tudi mene za sabo in me zasukal podse. Komi je imel v svoji konkurenci več sekund zamude, se naju dveh ni nadejal in telebnil na Čivka. Tako je ležal ves trgovski naraščaj Kolaričeve tvrdke na dnu štacune na kupčku.

Od vseh najbolj obremenjen, sem čutil vso težo konkurenčnega boja na svojih slabotnih ramenih in sem tiho pojemal pod pezo trpljenja. Živko je ležal na meni očitno tako zadovoljen, da je bil bržkone pripravljen, prebivati še kaj več časa na mojih kosteh. Kaj je delal komi gori na vrhu, tega pa nisem mogel videti, dasi je to vprašanje takrat najbolj zanimalo mojo stisnjeno dušo.

Naša zabava je povzročila kolikor toliko šundra in privabila gospoda Kolariča. S pogledom izkušenega vojskovodje je pregledal in preštel porušene stebre svoje kupčije. In brezobzirno je nastopil komi mesto javnega tožnika.

»Živko jih uganja danes, da že dolgo ne tako,« se je glasila obtožba. »Z malim sta se ruvala, da sem ju komaj pomiril.«

Obenem smo bili že na nogah, si otepli obleko in se vsi zdravi zbrali pred šefom. Razžaljeni pomočnik je naštel še druge pregrehe Čivkove; ta je izdal mojega Čivka, jaz pa njegovega Krompirčka. Gospod nas je samo gledal in ni izrekel naposled nič drugega nego samo »aha«.

Po tem ravsu so me začeli uvajati v tajnosti trgovskega življenja. Najprvo so me spodili drva sekati. Proti večeru sem moral kuharici kavo mleti. Sploh popoldne ni bilo nobenega skupnega razveseljevanja več. Živko se je držal grdo. Za velikim zabojem čepeč, se je čutil varnega in užival s požrešnimi požirki roman v starem letniku »Ljubljanskega Zvona«.

Po večerji je pozval gospod Kolarič Živka in mene predse. Naštel nama je vse najine zločine, naju posvaril in izpodbujal, naj opustiva enake komedije. Poklical je pa tudi Franceta in zaukazal mirno:

»Vsakemu pet.«

V moji duši so se takoj pojavile neprijetne slutnje. Pravzaprav mi je bilo res žal, da sva počenjala s Čivkom take. Vendar vsaj nekoliko je tolažila mojo vest prijazna misel, da je bil naš gospodar zamlada najbrže še hujši razposajenec od naju dveh. No, vsa čast njemu! Gospod Kolarič je bil zlata duša; to sem uvidel najbolje, ko sem drugi teden zbolel za nekaj dni.

»Nikar se še ne sleci!« mi je svetoval Čivko, ko sva bila gori v najini sobici. »Obišče naju še velik gospod.«

»Kdo pa?« sem vprašal. Zakaj že sem pozabil obljubljenih pet dobrot.

»Boš že še videl, ljubi Krompirček! Pa pomeniva se kaj drugega. Ali mi verjameš, da si danes ne sezujem črevljev sam? O — toliko sem pa še nobel!«

Ali že je došel napovedani obiskovalec, France. Palice ali šibe ni imel mož nobene s sabo. Zato sem se mu vljudno nasmehnil in mu ponudil stol. Osupnilo me je pa to, da se je Čivko hitro zatajil pod posteljo.

France ni bil prijatelj dolgim uvodom. Ne da bi se bil kaj obotavljal, je prijel najprvo mene in me spravil med svojimi junaškimi koleno po kratkem pa meni jako mučnem boju v veliko stisko in napet položaj. In začel me je brez orožja ali drugih priprav z roko obdelovati z navdušenjem, ki je bilo vredno česa lepšega. Prejel sem jih resnično petindvajset, ne pa pet: vsak prst njegove nearistokratske desnice je igral svojo lastno ulogo z znamenitim uspehom.

Zinil ni ves čas prav nič. France je bil mož dejanja. Ko je opravil mene, je šel nad Čivka. Od tega se je videla le noga izpod postelje. Hlapec je zagrabil za črevelj, Čivko pa se je vedel sukati tako, da je Francetu ostala sama obutal v roki.

»Ven!« je zarohnel sluga.

»Kaj? Provocirati se pa ne dam!« se je odrezal Čivko. »Prosim, pridite čez tri leta, pa z drugo maniro!«

»Ven tam spodaj iz teme, pravim!«

»Naka. Saj nisem neumen. V temicik se opuni rede.«

»Precej, ali —!«

»Potrpite, ljubi, ljubi gospod France! Oprostite, da se moje misli in želje ne strinjajo z vašimi. To bi bilo tudi strahovito dolgočasno na svetu, če bi bili vsi ljudje ene misli in krvi. Vsaka buča drugam leti. Verjemite mi, da se meni prav nič ne mudi. In za razvoj slovenske veletrgovine ni skoro nič pomembno, če sem par minut prej tepen ali pozneje. Čas je, mislim, ugoden, gospod France, da pričneva kakšen pameten razgovor in da ugameva katero modro. Pa recite, da sem govoril narobe, če morete.«

Po teh naglih besedah je pomolil Čivko še drugo nogo iz pribežališča. Ljuti hlapec je popadel tudi to in imel v kratkem drugi črevelj v oblasti.

»Hvala lepa«, je hitel Čivko,« da ste me sezuli. Sit se nerad sam pripogibam in napenjam po večerji, zlasti ne po mlečnih žgančkih. In zdaj me hočete še masirati po stari pa veljavni modi. Res ne vem, kako bi vam povrnil ta prizadevanja, ne da bi kaj žalil vašo rahločutnost. O, lepo se mi godi. Pa naj kdo reče, da ne živim kakor mlad grof, bogatih staršev sin...«

Tu je bilo Francetu zadosti. Odmaknil je posteljo in privlekel Čivka kakor kaplja na vilicah izpod kamena na svetlo.

»Prosim, ljubeznivi gospod France«, je nadaljeval neustrašeni Čivko, »pazite, da se ne prevzmete zaradi srečnega uspeha svojega trudapolnega raziskovanja, in da vas vaša gorečnost ne izvabi predaleč, ko boste orali ledino. Zakaj upira se mi verjeti, da bi mi odmerili manj, nego mi je odmeril gospodar v zadnjem testamentu.«

Ali že ga je imel France v pesti in se začel živahneje gibati. Žvižgal je mrtvaško koračnico, da ne bi zašel iz takta, in nakladal grešniku drugo za drugo z vajeno dlanjo na usnje. Čivko je stokal, kakor bi pulil grmovje; obenem pa je kritiziral vsak mah posebej:

»Asa, to je šele prva. Vsak začetek grenak. Huhu! Druga... ta je pa že preimennitna za moje skromno pričakovanje. Tretja... no, polovico sva že izdelala. Četrta... ta peče kakor živo apno. Šviga, švaga — zadnja! To je bilo zopet nekaj novega! Ali ste časti lakomni!«

Hlapec se ni dal motiti in je kmalu dovršil svojo nalogo.

»Bravo!« ga je hvalil Čivko. »Dobro ste ministrirali, res, prav dobro! Zahvaljujem se vam za točno in solidno postrežbo! Sicer ste samouk, vendar visoko nadkriljujete vsakega izprašanega strokovnjaka in znate služiti celo dvema gospodoma obenem. Toda, zdi se mi, da opravljate svoj poklic prerokodelsko in da preveč poudarjate vedno le eno lice mesta in zanemarjate druge razpredelke. Ker sva že ravno skupaj, mi jih daste lahko še pet; jih pa odračunava prihodnjič. Toliko kredita imam vendar še pri vas?«

France pa se ni zmenil za ta predlog, ampak je šel počivat in zaklenil vrata za sabo. Ko sva bila sama, je izvlekel Čivko notes iz miznice in vestno zabeležil današnjih pet, predno sva legla spat.

»Če pojde tako«, se je bahal, »jih bo konec drugega leta ravno tisoč! To je že lep kapital! Takrat, preljubi moj prijatelj in Krompirček, takrat bom slavil jubilej in plačam nama dvema malo pojedino, gospodu Žafrančku pa častno nagrado za utrjevanje mojega zdravja! Živio!«

Rado Murnik.

Izpremembe v trgovinskih in združnih registrih na Kranjskem.

(Od 1. avgusta do 1. septembra 1901.)

Pri c. kr. deželnem kot trgovinskem sodišču v Ljubljani so se izvršile naslednje izpremembe:

V trgovinskem registru:

Vpis tvrdke: »J. Koželj, Gemischtwarenhandlung in Stein«.

Izbris tvrdke: »R. Lilpop & Comp., Hammerwerke und Holzwoollfabrik in Weissenfels, Oberkrain«.

Izbris tvrdke: »F. Pettauer, Droguerie-, Material- und Gemischtwarenhandlung in Laibach«.

V združnem registru so se izvršili naslednji vpisi:

1.) Mlekarska zadruga v Moravčah, registrirana zadruga z omejenim poroštvom.

2.) Mlekarska zadruga pri Sv. Mihelu, registrirana zadruga z omejenim poroštvom.

Tržno poročilo in tržne cene.

Na svetovno žitno tržišče vpliva Amerika nepretrgano. Poleg povoljne letine moramo vpoštevati tudi, da pospešuje ta vpliv okoliščina, da je na razpolago mnogo ladij z ogromnimi prostori za žito; vsled tega je transport poceni, nedrugi transport pa zopet cenj žito. Razen tega je čas transporta kratek, vsled česar preostaja le malo časa za prodajo vozečega se blaga. Ponudbe se raditega kopičijo, in — samo po sebi umevno — cene se ne morejo dvigniti ter se nagibljejo raje navzdol. Pogreša pa se tudi vsaktera špekulacija. Iz Amerike se sproti izvažna, kolikor se doma ne konsumira, dočim so se v tem času zaloge običajno množile; pa vzlic velikemu izvozu in malim zalogam, vzlic slabi koruzni letini, ki se pričakuje v Evropi in ki bo porabo žita tukaj povečala — vzlic vsemu temu se cene niti najmanj ne ojačijo. Ta slaba tendenca ob razmerah, ki sicer provzročajo višje cene, gotovo dovolj jasno priča o izredni pšenični letini v Ameriki. Poleg tega se tudi poročila o koruzni letini glase nekoliko povoljnejše, in zlasti dokajšnje množine koruze v Argentini so razorožile nekoliko dosedanjo trdno tendenco v koruzi. Povrh so pšenico spravili v novem in starem svetu popolnoma suho; vsled tega je veliko preje sposobna za trg, kar tudi pritiska na nižje cene. Letina v Franciji je tudi bolje uspeša, nego se je pričakovalo, ter se kosa z lansko. Vse te okoliščine provzročajo, da je volja za nakup na vseh tržiščih slaba, ter skoraj ni pričakovati boljših razmer, dokler se ne pokaže decembrska letina v Argentini.

Ogrsko ministrstvo poroča, da zadnje nevihte niso provzročile posebne škode, ter so že semtertja pričeli z jesensko setvijo. Vsled suše se je koruza v mnogih krajih slabo razvila, vendar pa utegne biti letina srednje zadovoljujoča. Prihajajo pa pritožbe o nepovoljnem uspevanju krompirja. Strožje se bo dobro obneslo, proso pa je vsled suše mnogo trpelo. — Iz Nemčije poročajo, da je bilo vreme ob žetvi z redkimi izjemami ugodno. Izmed ozimnega žita je pokazala le rž malo zrnje. Pšenica pa se je ob žetvi kvalitativno pokvarila vsled mnogega dežja; množina je vobče zadovoljujoča, le v severni Nemčiji splošno pičla. Najizdatnejši je bil ječmen, rž je prezgodaj dozorela; najnepovoljnjša je letina ovsa. Krompir se je vsled dežja znatno popravil, ter se nadejajo dobre letine, le na Württembergem in v Bavarski je opažati bolezni. Detelja je po vsej severni Nemčiji tako slaba, da v mnogih krajih opuščajo drugo košnjo. — Iz Carigrada poročajo, da bo letina v Turčiji kvalitativno in kvantitativno enaka izborni letini leta 1897., Ana-

tolija pa bode imela za 50% boljšo letino nego lani. — V Indiji se nadejajo dobre letine — tendenca je popustljiva. Iz sestavka iz Amerike posnemamo, da preostaja žita za izvoz celih 270 milijonov bušljev — tedaj 50 milijonov bušljev več nego pri doslejšnjem največjem eksportu. — Poročila iz Rusije so zelo nezadovoljujoča — le v gubernijah Besarabiji in Kerzonu bo letina dobra, da, celo jako povoljna. Rast žita je domalega v celi Rusiji trpela od hude vročine, in ponekod so žita pokosili za živino. — V Srbiji bo pšenice približno toliko kolikor lani, ko je bila letina srednje vrste. Nasproti pa obeta koruza najboljše; kajti imela je zadosti mokrote, pa tudi dovolj gorkote, da se je mogla kar najlepše razvijati. — Po londonskem poročilu se je prvotno izračunjeni donos koruze v Argentini do danes reducirala že za 35%. Neizogibno bodo torej cene koruzi v prihodnji seziji visoke, da, celo jako visoke, ako se sedaj proračunjeni donos v Argentini zmanjša še za nekaj odstotkov.

Glede cen moki smo že v zadnji številki poudarjali, da niso nikakor sorazmerne z žitnimi cenami, tudi če bi te še nekoliko padle. Velikanska konkurenca se tlači med seboj tako zelo, da naši manjši mlinci vsled nezadostnega kapitala že komaj dihaajo ter bodo, če se položaj ne ublaži, drug za drugim morali z mletvijo prenehati; kajti dobiček danes ni po tem, da bi se iz njega podjetnik preživil. Glavni vzrok temu smo že zdaj omenili, namreč lansko odpravo mlevskega prometa. Ogrji so se vsled tega z vso energijo polotili Cislitvanije ter jo preplavljajo s svojimi mlevskimi izdelki — toda ne, da bi pri tem sami imeli kake velikanske dobičke, nego sila jih tira, da blago spravijo izpod nog, ker bi morali sicer produkcijo zmanjšati, ako ne celo ustaviti.

Za zopetno uveljavljenje mlevskega prometa delajo z vnemo odločilni faktorji, predočujoč agrarcem, da so z odpravo mlevskega prometa poleg mlinom v prvi vrsti škodovali samim sebi. Dočim so ogrski agrarci poprej dosegli za žito višje cene nego po vsakokratni svetovni tendenci, se jim sedaj godi v tem oziru slabše; kajti, ako hočejo prodati žito, ga morajo največkrat dati pod svetovno dnevno ceno, ker se sicer mlinci nočejo, pa tudi ne morejo vdati v nakup. Dasi pa je to jasno tudi agrarcem, vendar se trdovratno upirajo zopetni uvedbi mlevskega prometa; ta upornost pa izvira že bolj iz osebnih razmer med žitnimi trgovci ter borzjanci na eni in agrarci na drugi strani. Prvi so se sicer na koncilijanten način izkušali približati agrarcem in poljedelcem, toda zaman. Da se razmere še poostre, so prenesli agrarci mržnjo do trgovcev iz provinc v municipije in komitate.

Da statistično predočimo pomen mlevskega prometa, naj služi naslednje: Via Reka se je eksportiralo v prvih sedmih mesecih letošnjega leta za 93.790 kvintalov manj nego v istem času l. 1900; nasprotno pa je import v Cislitvanijo iz Ogrske v mesecih januarju — juliju 1901. l. za 546.163 kvintalov večji nego lani v tem času. Iz tega je razvidno, kolikega pomena je bil mlevski promet za ogrske, pa tudi za domače mlince.

Kava. Kupčija s kavo je bila vsled engagement za mesec september živahna, vendar pa to ni mnogo vplivalo na ceno. Ponudbe so majhne, ker ovira visoka cena Braziljanca prodajo. Kupčija se suče v prvi vrsti okrog špecijalitet, katere sklepajo trgovci, ne da bi se le-ti v terminski kupčiji pokrili. V začetku tega meseca se je cena vendarle nekoliko ojačila, in to na podlagi brzojavke Ed. Johnstona & Co., češ da se ceni letina na Rio le na 4½ milijonov vreč, torej za nekoliko manj, nego se je prvotno računilo. — Konsum je bil zadovoljujoč; posebno po oprani kavi se pogosto povprašuje, ki je vsled tega v ceni tudi nekoliko poskočila. »Brazilian Review« je pred kratkim poročala, da utegne biti letina v nekaterih distriktih Sao Paula vsled redkega perja nekoliko slabša. Dočim so se namreč v prejšnjih letih pokazali popki že v juniju in juliju, jih ni bilo videti letos v tem času vsled zgoraj navedenega vzroka. Drugi pa so zopet mnenja, da prezgodnji cvet nikakor ni ugoden za razvoj rastline, ter trdijo glede letine ravno nasprotno.

Žitne cene na Dunaju za 50 kil.

Pšenica 76 kil za jesen	K 7.96—7.97
» » » » spomlad 1902	» 8.47—8.48
rž za jesen	» 7.08—7.09
» » spomlad	» 7.36—7.37

koruza za september-oktober	K 5.42—5.43
» » maj-junij 1902	» 5.43—5.44
oves za jesen	» 6.97—6.98
» » spomlad 1902	» 7.29—7.30

Žitne cene v Budim-Pešti za 50 kil.

Pšenica 76 kil za prompt	K 7.60—7.61
» » » » oktober	» 7.86—7.87
» » » » april 1902	» 8.30—8.31
rž za september	» 6.45
» » oktober	» 6.71—6.72
» » april 1902	» 7.00—7.01
koruza za prompt	» 5.11—5.12
» » maj 1902	» 5.16—5.17
oves za prompt	» 6.60—6.61
» » april 1902	» 6.97—6.98

Žitne cene v Sisku za 50 kil.

Pšenica	K 7.45—7.50
bosenski oves	» 6.30—6.40
sremski oves	» 6.40—6.55
činkvantin	» 6.70—6.80
koruza	» 5.55

Za nekatere kraje kaže kupiti koruzo in činkvantin kakor sploh drugo žito v Barču, dasi so cene v Barču za 10 h višje od cen, ki veljajo za Sisek.

Cene mlevskim pridelkom.

Vinko Majdič v Kranju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7 $\frac{1}{2}$	8
26.30,	25.80,	25.20,	24.50,	23.70,	22.60,	21.50,	19.90,	18.20,	15.60,	11.—

Otrobi

debeli drobni

10.20, 9.90.

Cene za 100 kg, postavljeno v Kranj.

Peter Majdič v Celju.

0	1	2	3	4	5	6	6 $\frac{1}{2}$	7	7B
26.50,	26.—,	25.20,	24.30,	23.40,	22.80,	21.50,	20.50,	19.50,	18.—

Otrobi

debeli drobni

10.20 —

Cene za 100 kg, postavljeno v Celje.

Cene kolonijalnemu in drugemu blagu.

Sladkor, raffinade 1 ^a	K 87.50—88.—
sladkor rezani 1 ^a	K 90.50—90. $\frac{1}{2}$ (primanjkuje)

za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Petrolej gališki Standart White	K 33. $\frac{3}{4}$ —34. $\frac{1}{4}$
» pravi ruski	» 35. $\frac{3}{4}$ —36. $\frac{1}{4}$

za 100 kil s sodom vred, postavljeno v Ljubljano, za cel vagon.

Kava Santos Superior	K 47.—
» Good Average	» 41.—
» Regular	» 40.—
» iz Zah. Indije po kvaliteti do	» 145.—
» Guatemala do	» 128.—
» Portorico do	» 90.—
» Rio Lavé do	» 75.—
» Java rumena do	» 120.—

za 50 kil, postavljeno v Trst.

Ažija za mesec avgust 19 $\frac{1}{2}$ v zlatu.

Riž Rangoon	K 18.— do 29.—
» Bassein	» 19.— » 29.—
» Moulmein	» 19.— » 31.—
Riž Arracan	» 18.— » 26.—
» Japan	» 28.— » 37.—
» Glacé laški	» 38.— » 50.—

za 100 kil, postavljeno v Trst.

Slive bosenske, uzančne	K —.— do —.—
» » po 125 komadov	» —.— » —.—
» » » 115 »	» —.— » —.—
» » » 95 »	» —.— » —.—
» » » 80 »	» —.— » —.—

za 50 kil, postavljeno v Ljubljano.

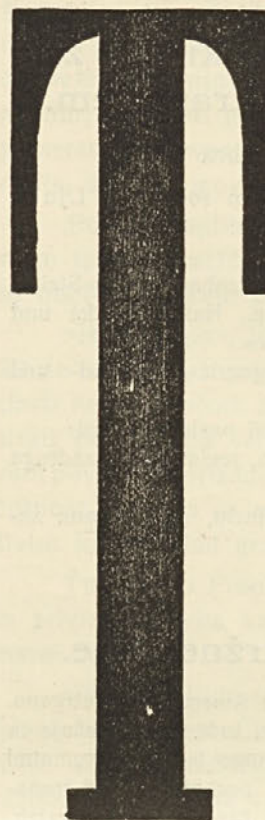
Svinjska mast	K 48.50 do 49.—
Slanina štiridelna	» 40.50 » 41.—

za 50 kg, postavljeno v Budim-Pešto.
Olje, jedilno »leccer« K 84.— do 86.— za 100 kil —
franko sod — postavljeno v Trst.
Ripsovo olje 84 K do 84.50 za 100 kil, postavljeno v Ljubljano.

Na debelo.

Na drobno.

ovarna papirnih izdelkov priporoča zlasti papirne vrečice iz najmočnejšega papirja, ovojni papir vseh vrst, pisemski, konceptni, pergamentni papir i. t. d. po konkurenčnih cenah.

Edina domača izdelovalnica trgovskih poslovnih in kopirnih knjig po najnovejšem sistemu.

Edini lastnik in iznajditelj novega patenta trgovskih knjig. Ta iznajdba je po strokovnjaški oceni za vsakega trgovca, uradnika, za pisarne i. t. d. najvažnejšega pomena.

Zavod za črtanje papirja.

Obenem priporočam svojo bogato zalogo vseh drugih pisalnih in risalnih predmetov po najnižji ceni.

Jos. Petrič v Ljubljani.

Uvod v narodno gospodarstvo.

Priredil

po Maurice Blocku Vekoslav Kukovec.

Cena: 1 K, po pošti 10 h več.

Knjiga se dobiva pri L. Schwentnerju v Ljubljani in M. Neratu, ravnatelju v Mariboru, Kokoschineggstrasse.

Dolžnost

vsake rodoljubne hiše je, da poskusi in vedno rabi le

kavno primes

v prid

„Družbe sv. Cirila in Metoda“

ter tudi vse druge

cikorijske izdelke

samo iz domače

„Prve jugoslovanske tovarne za kavne surogate v Ljubljani“.